

15 Φεβρουαρίου 1991

[Α. ΛΟΙΖΟΥ, ΠΡ., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,
ΧΑΤΖΗΣΤΑΓΓΑΡΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΜΕΣΩ

1. ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ,

2. ΕΠΑΡΧΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ,

3. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ,

Εφεισιόντων-Αιτητών,

v.

ΓΡΗΓΟΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ,

Εφεισιβλήτου-Καθ' ου η αίτηση.

(Αναθεωρητικές Εφέσεις Αρ. 1113, 1201).

-
- 5 *Ο Περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960 (Ν. 14/60) — Άρθρα 42 και 44 — Παρακοή Διατάγματος — Εξουσία Δικαστηρίου για επιβολή ποινής — Σκοπό έχει τον εξαναγκασμό σε υπακοή σε Διατάγματα που εκδίδονται από το Δικαστήριο και διατάσσουν ή απαγορεύουν την εκτέλεση οποιασδήποτε πράξης.*
- 10 *Ποινικός Κώδικας — Άρθρο 137 — Παρακοή Διατάγματος — Εξουσία Δικαστηρίου για επιβολή ποινής — Αναφέρεται σε παρακοή διαταγής του Δικαστηρίου και όχι σε Δηλωτική απόφαση.*
- 15 *Σύνταγμα — Άρθρο 150 του Συντάγματος — Πρόβλεψη για επιβολή τιμωρίας για μη συμμόρφωση με αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου — Δεν μπορεί να εφαρμοστεί γιατί δεν προβλέπει την ποινή η οποία θα μπορούσε να επιβληθεί — Απαιτείται η θέσπιση νόμου για να τεθεί το άρθρο 150 του Συντάγματος σε εφαρμογή — Αντιπαραβολή με το άρθρο 162 του Συντάγματος.*
- 20 *Προσφυγή βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Ακυρωτική απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου — Συνέπειες μη συμμόρφωσης της Διοίκησης — Δεν υπάρχει συνταγματική ή νομοθετική διάταξη που να καθιστά τους λειτουργούς ή τα όργανα που δεν συμμορφώνονται ένοχους του παραπτώματος της περιφρόνησης του Δικαστηρίου — Το άρθρο 146.4 του Συντάγματος δίδει εξαντλητικά την έκταση των εξουσιών του ακυρωτικού δικαστηρίου — Μη δυνατότητα εκτέλεσης της απόφασης ανυπαρξία διαδικασίας για τιμωρία υπαλλήλου λόγω περιφρόνησης του Δικαστηρίου — Ούτε το άρθρο 146.6 του Συντάγματος προβλέπει την δυνατότητα τιμω-*
- 25

ρίας λόγω περιφρόνησης του Δικαστηρίου — Δηλωτικές οι αποφάσεις που εκδίδονται βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος — Συνέπειες — Όποιος απειθεί σε αυτές δεν είναι ένοχος περιφρόνησης Δικαστηρίου.

Το αίτημα των εφεσειόντων για αναστολή της πρωτόδικης ακυρωτικής απόφασης μέχρι εκδικάσεως της έφεσης εναντίον της, απορρίφθηκε από τον πρωτόδικο Δικαστή και για το λόγο αυτό καταχωρήθηκε η παρούσα έφεση. Κατά την έναρξη της ακρόασης της έφεσης ηγέρθη ένσταση από μέρους του εφεσίβλητου ότι οι εφεσείοντες δεν μπορούσαν να δικαστούν γιατί αρνήθηκαν να συμμορφωθούν με την ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου. Ήταν εισήγηση του δικηγόρου του εφεσίβλητου ότι οι εφεσείοντες υπό τις περιστάσεις δεν θα έπρεπε να ακουστούν από το δικαστήριο πριν συμμορφωθούν με την απόφαση. 5
10

Το θέμα που συζητήθηκε και αποφασίστηκε στην παρούσα υπόθεση ήταν κατά πόσο η μη συμμόρφωση με ακυρωτική απόφαση, που εκδίδεται σύμφωνα με τη δικαιοδοσία του άρθρου 146 του Συντάγματος, στοιχειοθετεί ή όχι περιφρόνηση του Δικαστηρίου. 15

Στο κείμενο της απόφασης γίνεται εκτενής αναφορά σε όλο το νομικό πλαίσιο που περιβάλλει το θέμα η οποία θα μπορούσε να συνοψιστεί στα πιο κάτω: 20

Με παλαιότερη απόφασή της η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου είχε αποφασίσει πως ήταν δυνατόν να διωχθεί και τιμωρηθεί η Διοίκηση για περιφρόνηση του Δικαστηρίου βάσει του Άρθρου 150 του Συντάγματος στην κατάλληλη περίπτωση (in a proper case). 25

Στην Ελλάδα και στη Γαλλία υπάρχει νομοθετική ρύθμιση του θέματος της τιμωρίας για παρακοή απόφασης του Συμβουλίου Επικρατείας και του Conseil d' Etat αντίστοιχα.

Στο Κυπριακό δίκαιο σχετικά είναι μόνο τα άρθρα 146.4, 146.5, 146.6, 150, και 162 του Συντάγματος χωρίς να έχει θεσπιστεί Νόμος βάσει του Άρθρου 150. 30

Βάσει δε του Άρθρου 162 του Συντάγματος υπάρχει ο Περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960 (Ν. 14/60) και ειδικότερα το άρθρο 44 το οποίο προβλέπει τις περιπτώσεις που συνιστούν περιφρόνηση Δικαστηρίου και τις προβλεπόμενες ποινές. Σχετικό είναι και το άρθρο 42 του ίδιου Νόμου. Από τα δύο αυτά τελευταία άρθρα, όπως αναφέρει το Δικαστήριο, είναι φανερό πως η εξουσία τιμωρίας δίδεται στο Δικαστήριο για να εξαναγκάσει σε υπακοή σε περιπτώσεις Διαταγμάτων, που εκδίδονται από το Δικαστήριο, τα οποία διατάσσουν ή απαγορεύουν την εκτέλεση οποιουδήποτε πράξης. 35
40

Σχετική είναι και η πρόνοια του άρθρου 137 του Κυπριακού

Ποινικού Κώδικα που προβλέπει την επιβολή ποινής για παρακοή διατάγματος.

5 Σχετική επίσης είναι και η Διαταγή 42Α των Περί Πολιτικής Δικονομίας Θεσμών που διέπει τα της επιδόσεως δικαστικών Διαταγμάτων για την εξασφάλιση της υπακοής και συμμόρφωσης προς αυτά.

10 Το Δικαστήριο προέβη επίσης και σε αναλυτική αναφορά στην υπάρχουσα νομολογία επί του θέματος το οποίο είχε αποφασιστεί αρχικά πρωτόδικα στην υπόθεση *Kyriakou and Others v. Minister of the Interior* της οποίας η ακυρωτική απόφαση ανατράπηκε αργότερα από την Ολομέλεια στην Α.Ε. 563*. Το σκεπτικό της πρωτόδικης απόφασης υιοθέτησε ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας στην αγόρευσή του ενώπιον του Δικαστηρίου και κάλεσε το Δικαστήριο να το επικυρώσει, ανατρέποντας την απόφαση της πλειοψηφίας της Ολομέλειας στην αναφερθείσα Α.Ε. 563*.

15 Το Ανώτατο Δικαστήριο απορρίπτοντας την ένσταση του εφεσίβλητου και αποφασίζοντας ότι οι εφεσεύοντες μπορούσαν να ακουστούν, αποφάσισε ότι:

20 (1) Αναφορικά με το άρθρο 42 του Ν. 14/60 είναι φανερό ότι η εξουσία τιμωρίας διά προστίμου ή φυλακίσεως ή μεσεγγυήσεως πραγμάτων δίδεται στο Δικαστήριο για να εξαναγκάσει σε υπακοή σε περιπτώσεις Διαταγμάτων εκδοθέντων από το Δικαστήριο που διατάσσουν ή απαγορεύουν την εκτέλεση οποιασδήποτε πράξης, τηρουμένων βέβαια των διαδικαστικών κανονισμών.

25 (2) Αναφορικά με το άρθρο 137 του Ποινικού Κώδικα, θα πρέπει να προσεχθεί ότι και αυτό αναφέρεται σε Διαταγή Δικαστηρίου και όχι σε δηλωτική ή άλλη απόφαση. Σε ό,τι δε αφορά τη διαφορά μεταξύ δηλωτικών αποφάσεων κάτω από τις οποίες δεν μπορεί να προωθηθεί εκτέλεση, όταν δεν ζητείται άλλη επακόλουθη θεραπεία, και των αποφάσεων οι οποίες περιέχουν διαταγή κάτω από τις οποίες μπορεί να προωθηθεί εκτέλεση, αναφορά μπορεί να γίνει στην υπόθεση *Dascalopoulos v. Ottoman Bank (No. 4)*, 14 C.L.R.227.

30 (3) Αναφορικά με το άρθρο 150 του Συντάγματος και την έκταση εφαρμογής του, εγείρεται σοβαρότατο θέμα διότι αυτό δεν προβλέπει την ποινή η οποία θα μπορούσε να επιβληθεί σε περίπτωση που θα είχε εφαρμογή.

35 (4) Όσον αφορά στις πρόνοιες της Διαταγής 42Α Θεσμός 1 των Περί Πολιτικής Δικονομίας Θεσμών για να τιμωρηθεί ένας θα πρέπει να του επιδοθεί οπισθογραφημένο Διάταγμα ώστε να αποδει-

---

* (1988) 3 Α.Α.Δ. 643.

κνύεται η πληροφόρηση τόσο της ύπαρξης της Διαταγής όσο και των συνεπειών της μη συμμόρφωσης. Επομένως αν δεν δικαιολογείται η συμμόρφωση προς τη Διαταγή 42Α επειδή οι ακυρωτικές αποφάσεις στρέφονται εναντίον οργάνων με απρόσωπο χαρακτήρα, πώς μπορεί ένα τέτοιο όργανο να φυλακίζεται;

5

(5) Δεν υπάρχει συνταγματική ή νομοθετική διάταξη που να καθιστά οποιουσδήποτε λειτουργούς ή όργανα που δεν συμμορφώνονται με ακυρωτικές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου που εκδίδονται κάτω από την Αναθεωρητική Δικαιοδοσία αυτού, όπως καθορίζεται από το άρθρο 146, ως ενόχους του παραπτώματος περιφρονήσεως του Δικαστηρίου και υποκείμενους σε οποιαδήποτε ποινή είτε φυλακίσεως, είτε προστίμου ή άλλη. Η παράγραφος 4 του άρθρου 146 του Συντάγματος εξαντλητικά δίδει την έκταση των εξουσιών του ακυρωτικού δικαστηρίου και καμιά άλλη εξουσία, και ειδικότερα τη δυνατότητα σε αιτητή να εκτελέσει τέτοια απόφαση ή να προχωρήσει σε διαδικασία για καταδίκη ενός μη συμμορφούμενου λειτουργού για περιφρόνηση Δικαστηρίου.

10

15

Οι θεραπείες που έχει ένας αιτητής που πήρε ακυρωτική απόφαση σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, καθορίζονται από την παράγραφο 6 του άρθρου 146 του Συντάγματος. Πουθενά δε, δεν διαφαίνεται σε αυτή ότι ο αιτητής που πέτυχε ακύρωση διοικητικής πράξης δικαιούται να καταχωρήσει αίτηση εναντίον αρχής ή οργάνου για περιφρόνηση Δικαστηρίου.

20

(6) Η έκδηλη διαφορά των άρθρων 150 και 162 του Συντάγματος οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι εξουσίες που εδίδοντο στα δύο Δικαστήρια που εγκαθιδρύονταν κάτω από το Σύνταγμα ήταν διαφορετικές. Ο λόγος είναι φανερός. Εις μεν την περίπτωση του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου το Δίκαιο που θα εφαρμόζε αυτό ήταν το Ηπειρωτικό Δίκαιο στο οποίο ο θεσμός της περιφρονήσεως Δικαστηρίου είναι άγνωστος, και το θέμα της μη συμμόρφωσης έχει ρυθμιστεί νομοθετικά, ενώ στην περίπτωση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το δίκαιο που θα εφαρμόζε κατά κανόνα ήταν το Αγγλικό στο οποίο η δικαιοδοσία για επιβολή ποινής για περιφρόνηση Δικαστηρίου έχει μια ιδιαιτερότητα. Επιπλέον οι δηλωτικές αποφάσεις δεν φέρουν από μόνες τους τη δυνατότητα εκτελέσεώς τους, που είναι και το βασικό τους μειονέκτημα, αν παρόλα αυτά με τη θεραπεία της αιτούμενης δήλωσης δεν ζητηθεί και θεραπεία εκδόσεως διαταγής για εκτέλεσή της. Οποιαδήποτε όμως και αν είναι η θέση των δηλωτικών αποφάσεων, όπως είναι και οι ακυρωτικές αποφάσεις που εκδίδονται κάτω από την παράγραφο 4 του άρθρου 146, το μειονέκτημα αυτό μετριάζεται από το γεγονός ότι στη σφαίρα του Δημοσίου Δικαίου σαν θέμα χρηστής διοίκησης τα διοικητικά όργανα και οι αρχές οφείλουν να ενεργούν υπεύθυνα και να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις αυτές, όπως έχουν καθήκον να πράξουν κάτω από τη παράγραφο 5 του άρθρου 146 του Συντάγματος.

25

30

35

40

Οποιαδήποτε και αν είναι τα επακόλουθα της μη συμμόρφωσης

προς τις ακυρωτικές αυτές αποφάσεις, δεν μπορούν αυτά να συνιστούν περιφρόνηση του Δικαστηρίου διότι η παράλειψη συμμόρφωσης αποτελεί παράβαση του Συντάγματος και όχι μη συμμόρφωση ή ανυπακοή προς απόφαση ή διαταγή του Δικαστηρίου.

5   Οι αποφάσεις που εκδίδονται κάτω από την παράγραφο 4 του άρθρου 146 του Συντάγματος δεν έχουν από μόνες τους το χαρακτηριστικό της επιταγής ή διαταγής που φέρει ένα απαγορευτικό ή επιτακτικό διάταγμα και προς το οποίο οφείλει εκείνος εναντίον του οποίου στρέφεται να πειθαρχήσει ή συμμορφωθεί, αλλιώς
10   είναι ένοχος περιφρόνησης Δικαστηρίου.

Δύο μέλη του Δικαστηρίου διαφώνησαν με την πλειοψηφεία και εξέδωσαν την δική τους απόφαση.

          Οι Δικαστές Σ. Νικήτας και Χρ. Αρτεμίδης αποφάσισαν ότι το άρθρο 150 του Συντάγματος μπορεί να έχει εφαρμογή σε περιπτώσεις παρακοής ακυρωτικής απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου χωρίς την θέσπιση νόμου αναφορικά με το θέμα της ποινής, γιατί
15   το δικαστήριο έχει σύμφυτο εξουσία να επιβάλει το είδος και ποσό της ποινής, που είναι εύλογη για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης περίπτωσης. Επίσης αποφάσισαν πως δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για ανατροπή της προηγούμενης απόφασης της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου και επομένως μια νέα εναντίωση του θέματος θα ξέφευγε απαράδεκτα από τα όρια που θέτει η νομολογία για παραγνώριση προηγούμενων αποφάσεων.
20

Ένσταση απορρίπτεται.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

- 25   *Mavrommatis and Others v. Cyprus Hotels Ltd. (1967) 1 C.L.R. 266;*
          Mouzouris and Another v. Xylophagou Plantations Ltd. (1977) 1 C.L.R. 287;
          Μαυρομμάτη ν. Της Δημοκρατίας (Προσφ. Αρ. 228/88, 284/88, απόφαση ημερ. 21.11.90);
30   *Kyriacou and Others v. The Minister of the Interior (1988) 3 A.A.Δ.643;*
          Republic v. Nissiotou (1985) 3 C.L.R. 1335;
          Smith v. Paphos Stone C. Estates Ltd., (1989) 1 A.A.Δ.(E)499;
          Holy See of Kitium v: The Municipality of Limassol, 1 R.S.C.C. 15;
35   *Kyriakides v. The Republic, 1 R.S.C.C. 66;*
          Republic v. Mozoras (1966) 3 C.L.R. 356;

Frangos v. The Republic (1970) 3 C.L.R. 312·

Kyriakou and Others v. The Minister of the Interior (1986) 3 C.L.R. 300·

Δημοκρατία ν. Δημητριάδη (1977) 3 Α.Α.Δ. 213·

Dascalopoulos v. Ottoman Bank (No. 4), 14 C.L.R. 227·

5

Ioannides v. The Republic (1971) 3 C.L.R. 8·

Hadkinson v. Hadkinson [1952] 2 All E.R. 567·

Chuck v. Gremer, 47 E.R. 820;

Κωνσταντινίδης ν. Εκδοτικής Εταιρείας "Το Βήμα" Ατδ. και άλλων (1983) 1 Α.Α.Δ. 348·

10

Chr. Karaolis Developments Ltd., (Αίτηση Αρ. 149/90 ημερ. 28.11.90)·

Miliangos v. George Frank Ltd. [1975] 3 All E.R. 801·

Fitzleet Estates Ltd. v. Cherry [1977] 3 All E.R. 996·

O' Brien v. Robinson [1973] 1 All E.R. 583.

15

Αίτηση.

Αίτηση από τον εφεσίβλητο όπως μην ακούσει τους εφεσείοντες στην αίτηση με κλήση για αναστολή της απόφασης του Δικαστηρίου επειδή δεν συνεμορφώθησαν με την απόφαση.

20

Μ. Τριανταφυλλίδης, Γενικός Εισαγγελέας της δημοκρατίας με Λ. Λουκαΐδη, Βοηθό Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και Α. Παπασάββα και Γ. Φράγκου (Κα.), Ανώτερους Δικηγόρους της Δημοκρατίας, για τους εφεσείοντες.

25

Λ. Κληρίδης και Γ. Τριανταφυλλίδης, για τον εφεσίβλητο.

Cur. adv. vult.

Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π.: Με την απόφαση αυτή συμφωνούν

οι Δικαστές, Δημητριάδης, Στυλιανίδης, Παπαδόπουλος, Χατζητσαγγάρης και Χρυσοστομής.

Κατά την έναρξη της ακρόασης της έφεσης την οποία καταχώρησαν ο Υπουργός Εσωτερικών, ο Έπαρχος Κυρηνείας και η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας εναντίον της απόφασης Δικαστή του Δικαστηρίου αυτού με την οποία απέρριψε την αίτηση για αναστολή της πρωτόδικης ακυρωτικής του απόφασης, ηγέρθη ένσταση από μέρους του εφεσίβλητου ότι οι εφεσείοντες δεν μπορούσαν να δικαστούν γιατί αρνήθησαν να συμμορφωθούν με την ακυρωτική απόφαση του Δικαστηρίου.

Ήταν η εισήγηση του ευπαιδευμένου δικηγόρου του εφεσίβλητου ότι η απόφαση του Δικαστηρίου να αρνηθεί να ακούσει ένα διάδικο για τέτοιο λόγο ήταν θέμα άσκησης διακριτικής ευχέρειας από το Δικαστήριο, αλλά κάτω από τις περιστάσεις της υπόθεσης αυτής, δεν θα έπρεπε το Δικαστήριο να ακούσει τους εφεσείοντες πριν συμμορφωθούν.

Προς υποστήριξη της θέσεως του αναφέρθηκε στις υποθέσεις *Theofylachtos Mavrommatis and Others v. Cyprus Hotels Ltd. (1967)1 C.L.R. 266* στη σελ. 271, *Mouzouris and Another v. Xylophagou Plantations Ltd. (1977)1 C.L.R. 287* στη σελ. 293, *Όλγα Μαυρομμάτη ν. Της Δημοκρατίας (Προσφυγές αρ. 228/88 και 284/88, απόφαση ημερομηνίας 21 Νοεμβρίου 1990)*, και *Kyriacou and Others v. The Minister of the Interior (1988) 3 C.L.R.643*, *Republic v. Nissiotou (1985)3 C.L.R. 1335, 1350*, *Marie Therese Smith v. Paphos Stone C. Estates Ltd.(1989) 1 A.A. Δ.(E) 499*.

Πριν προχωρήσουμε στη νομική πτυχή του θέματος θα άξιζε να γίνει αναφορά στα σχετικά γεγονότα.

Ο εφεσίβλητος είναι δημόσιος υπάλληλος. Το 1951 εξασφάλισε πιστοποιητικό γεννήσεως που έφερε ως ημερομηνία γεννήσεως του την 22 Ιανουαρίου 1929. Το 1955 προέβηκε στην αλλαγή του ονόματος του από Γρηγόρη Γ. Σάββα σε Γρηγόρη Γ. Θαλασσινό και εξασφάλισε πιστο-

ποιητικό γεννήσεως που έφερε πάλιν ως ημερομηνία γεννήσεως του την 22 Ιανουαρίου 1929. Το 1984 υπέβαλε αίτηση στον Έπαρχο Λευκωσίας να αλλάξει την ημερομηνία, χρόνου γεννήσεως του κατά τέσσερα χρόνια σε όφελος του, και η αρμόδια αρχή τροποποίησε τον Οκτώβριο 1984 την εγγραφή της γεννήσεως του και καθόρισε ως τέτοια ημερομηνία την 14 Απριλίου 1933, αντί 22 Ιανουαρίου 1929, όπως ήταν ως τότε καταχωρημένος ο χρόνος γεννήσεως του. Ως αποτέλεσμα έγιναν οι προβλεπόμενες από τον περί Καταχωρήσεως Γεννήσεων και Θανάτων Νόμο του 1973, (Νόμος Αρ. 85 του 1973), τροποποιήσεις στο Αρχείο Γεννήσεων. Δύο χρόνια αργότερα με πρωτοβουλία της αρμοδίας αρχής διατάχθηκε επαναδιερεύνηση της ημερομηνίας γεννήσεως του αιτητή και αφού δόθηκε η ευκαιρία στον αιτητή να υποβάλει παραστάσεις στο θέμα, η αρμοδία αρχή κατέληξε το 1988 στην απόφαση να ακυρώσει την προγενέστερη πράξη της του 1984.

Είναι αξιοσημείωτο ότι στο έντυπο Γεν. 6 ημερομηνίας 27 Ιουνίου 1966, με το οποίο υπέβαλε αίτηση για διορισμό στη Δημόσια Υπηρεσία ο ίδιος ο αιτητής συμπληρώνοντας την σχετική παράγραφο δήλωσε ως ημερομηνία γεννήσεως του την 22 Ιανουαρίου 1929 και ως ημερομηνία εγγραφής του στο Δημοτικό Σχολείο το 1936 και φωτοτυπία του διπλώματος, Nicosia College, στο οποίο φαίνεται ως ημερομηνία γεννήσεως του η 14 Απριλίου 1933. Το θέμα διερευνήθηκε περαιτέρω μια και θα ήταν αδύνατο ο εφεσίβλητος να είχε γραφτεί στο Δημοτικό Σχολείο σε ηλικία τριών ετών, του ζητήθησαν εξηγήσεις. Ζητήθηκε επίσης και δόθηκε νομική συμβουλή από το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα. Μετά από αυτή ο Έπαρχος με επιστολή του προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας και προς τον εφεσίβλητο προέβηκε στην ακύρωση του πιστοποιητικού που εκδόθηκε στις 3 Δεκεμβρίου 1984 και που φέρει ως ημερομηνία γεννήσεως την 14 Απριλίου 1933.

Ενάντια στην απόφαση αυτή καταχωρήθηκε η προσφυγή αρ. 345/88 με την οποία προσβλήθηκε η εγκυρότητα της. Με απόφαση που εκδόθηκε στις 7 Μαΐου 1990 ακυρώθηκε

η μεταγενέστερη ακύρωση της αλλαχθείσης ημερομηνίας γεννήσεώς του. Εναντίον της απόφασης αυτής καταχωρήθηκε η Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 1113 και μαζί αίτηση για αναστολή της ακυρωτικής απόφασης του Δικαστηρίου. Η αίτηση για αναστολή της ακυρωτικής απόφασης απορρίφθηκε και καταχωρήθηκε η Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 1201, εναντίον της απόφασης αυτής. Ταυτόχρονα έγινε αίτηση στο Δικαστήριο τούτο δια κλήσεως που ζητούσε την αναστολή της απόφασης και επίσης καταχωρήθηκε αίτηση ex parte για κάλυψη της περιόδου ως την ημέρα που το Δικαστήριο θα αποφασίσει πάνω στην αίτηση με κλήση για αναστολή.

Το πρώτο νομικό θέμα το οποίο πρέπει να αποφασιστεί πριν βρεθεί κατά πόσο υπάρχει περιφρόνηση του Δικαστηρίου, που είναι απαραίτητο στοιχείο για να αποφασίσει το Δικαστήριο να μην ακούσει τους εφεσείοντες, είναι κατά πόσο στοιχειοθετείται περιφρόνηση του Δικαστηρίου σε περίπτωση μη συμμόρφωσης σε ακυρωτική απόφαση που εκδίδεται στη δικαιοδοσία του Άρθρου 146.

Το Άρθρο 146 προβλέπει:

"1. Το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον κέκτηται αποκλειστικήν δικαιοδοσίαν να αποφασίζει οριστικώς και αμετακλήτως επί πάσης προσφυγής υποβαλλομένης κατ' αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως οιοδήποτε οργάνου, αρχής ή προσώπου ασκούντων εκτελεστικήν ή διοικητικήν λειτουργίαν επί τω λόγω ότι αύτη είναι αντίθετος προς τας διατάξεις του Συντάγματος ή τον νόμον ή εγένετο καθ' υπέρβασιν ή κατάχρησιν της εξουσίας της εμπειπιστευμένης εις το όργανον ή την αρχήν ή το πρόσωπον τούτο.

2. Η προσφυγή ασκείται υπό παντός προσώπου, του οποίου προσεβλήθη ευθέως δια της αποφάσεως, της πράξεως ή της παραλείψεως ίδιον, ενεστώς έννομον συμφέρον, όπερ κέκτηται τούτο είτε ως άτομον είτε ως μέλος κοινότητος τινός.

3. Η προσφυγή ασκείται εντός εβδομήκοντα πέντε ημερών από της ημέρας της δημοσιεύσεως της αποφάσεως ή της πράξεως, ή, εν περιπτώσει μη δημοσιεύσεως ή εν περιπτώσει παραλείψεως, από της ημέρας καθ' ην η πράξις ή παράλειψις περιήλθεν εις γνώσιν του προσφεύγοντος.

5

4. Επί τοιαύτης προσφυγής το δικαστήριο δύναται, δια της αποφάσεως αυτού:

(α) να επικυρώση, εν όλω ή εν μέρει την τοιαύτην απόφασιν ή πράξιν ή παράλειψιν· ή

10

(β) να κηρύξη την απόφασιν ή την πράξιν, εν όλω ή εν μέρει, άκυρον και εστερημένην οιοιδήποτε αποτελέσματος· ή

(γ) να κηρύξη την παράλειψιν εν όλω ή εν μέρει άκυρον και ό,τι παν το παραλειφθέν έδει να είχεν εκτελεσθή.

15

5. Η κατά την τετάρτην παράγραφον του παρόντος άρθρου απόφασις δεσμεύει παν δικαστήριον, όργανον ή αρχήν εν τη Δημοκρατία, και τα περί ων πρόκειται όργανα, αρχαί ή πρόσωπα υποχρεούνται εις ενεργόν συμμόρφωσιν προς ταύτην.

20

6. Παν πρόσωπον ζημιωθέν εξ αποφάσεως ή πράξεως ή παραλείψεως κηρυχθείσης άκυρου κατά την τετάρτην παράγραφον του παρόντος άρθρου δικαιούται, εφ' όσον η αξίωσις αυτού δεν ικανοποιήθη υπό του περί ου πρόκειται οργάνου, αρχής ή προσώπου, να επιδιώξει δικαστικώς αποζημιώσιν ή άλλην θεραπειάν επί τω τέλει, όπως επιδικασθή εις τούτο δικαία και εύλογος αποζημιώσις καθοριζομένη υπό του δικαστηρίου ή παρασχεθή εις τούτο άλλη δικαία και εύλογος θεραπεία ην το δικαστήριον έχει την εξουσίαν να παράσχη."

25

30

Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο όπως ήταν φυσικό μια και δεν υπήρχε οποιαδήποτε άλλη νομική ρύθμι-

ση του θέματος, καθόρισε από τις πρώτες αποφάσεις του ότι τούτο λειτουργεί με βάση πρότυπα παρόμοιων Δικαστηρίων που λειτουργούν σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και ότι η φύση της δικαιοδοσίας του είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που ασκούν τα κοινά πολιτικά Δικαστήρια (5 *Holy See of Kitium v. The Municipality of Limassol*, 1 R.S.C.C. 15 στη σελ. 21, *Kyriakides v. The Republic*, 1 R.S.C.C. 66 στη σελ. 69). Και ότι κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του σύμφωνα με το Άρθρο 146 θα εφαρμόζε τις βασικές αρχές που διέπουν το δικαστικό έλεγχο των 10 διοικητικών πράξεων, όπως αυτές εφαρμόζονται στις χώρες του Ηπειρωτικού Δικαίου παρά την έλλειψη σχετικής νομοθεσίας (*Republic v. Mozoras* (1966)3 C.L.R. 356, και *Frangos v. The Republic* (1970)3 C.L.R. 312, βλέπε επίσης 15 "Ο Δικαστικός Έλεγχος της Συνταγματικότητας των Νόμων και Α. Λοΐζου, το Σύνταγμα 1989, Τεύχος 3ο, σελ. 394.)

20 Το θέμα της περιφρόνησης Δικαστηρίου για μη συμμόρφωση ακυρωτικής απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου, εξετάστηκε πρωτόδικα στην υπόθεση *Panayiotis Kyriacou and Others v. The Minister of the Interior* (1986)3 C.L.R. 300. Ανατράπηκε όμως από την Ολομέλεια με 25 πλειοψηφία τρεις προς δύο, στην Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 563*, (πιο πάνω).

30 Το σκεπτικό της πρωτόδικης απόφασης υιοθέτησε ο ευπαίδευτος Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας στην αγόρευση του ενώπιον μας και κάλεσε το Δικαστήριο αυτό να το επικυρώσει ανατρέποντας την απόφαση της πλειοψηφίας της Ολομέλειας. Στην υπόθεση *Kyriacou* (πιο πάνω), λέχθηκαν στη σελ. 311 τα πιο κάτω σε αναφορά στις παραγράφους 4 και 5 του Άρθρου 146 που παρατέθηκε ολόκληρο ενωρίτερα. Το πλήρες απόσπασμα είναι το ακόλουθο:

35 "The remedies which are available under such Article are, as can be seen, exhaustively set out in paragraph 4

* (1988) 3 C.L.R.643.

thereof. Paragraph 5 on the other hand, provides that such declaratory judgments are to be binding and must therefore be given effect to, but the provisions of such paragraph do not grant an extra remedy to an applicant over and above those available under paragraph 4, nor do they on their own empower him to enforce such judgment or to proceed for contempt against the non-complying respondent. Such jurisdiction to entertain contempt proceedings in a proper case of course is given to the Court by Article 150 of the Constitution on the motion of any person interested in the judgment. Relevant is also what was stated by the Full Bench in the case of *The Republic of Cyprus v. Ivi Nissiotou* (1985)3 C.L.R. 1335 at p. 1350:

' In our opinion only paragraph 4 of Article 146 of the Constitution provides about the remedies to be granted in a recourse under such Article; and paragraph 5 of Article 146 does not provide for a separate or additional remedy, but can only be invoked and applied in relation to an application for punishment for contempt of Court under Article 150 of the Constitution.'

And also at p. 1351:-

' Under Article 150 of the Constitution the Supreme Constitutional Court has jurisdiction to punish for contempt of itself; and, of course, one form of contempt is non-compliance with its judgments.' "

Η πιο πάνω προσέγγιση της Ολομέλειας ως προς το θέμα της περιφρόνησης του Δικαστηρίου ήταν παρόμοια με εκείνη του Δικαστή Πική που δίκασε πρωτόδικα την υπόθεση, αλλά ότι λέχθηκαν πάνω στο θέμα αυτό ήσαν obiter dicta και δεν δημιουργούν δικαστικό προηγούμενο γιατί το σχετικό σημείο πάνω στο οποίο αποφασίστηκαν οι εφέσεις, ήταν κατά πόσο ο πρωτόδικος Δικαστής είχε αρμοδιότητα ή όχι να εξετάσει μια αίτηση για τιμωρία για περιφρόνηση του Δικαστηρίου για ισχυριζόμενη μη συμμόρφωση προς απόφασή του. Αλλά θα επανέλθουμε στο

σημείο αυτό.

Θα πρέπει τώρα να γίνει αναφορά σε συντομία στη νομική προσέγγιση του θέματος της συμμόρφωσης με τις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας της 5 Ελλάδος και της Γαλλίας, δυο χώρες που ανέπτυξαν και εφαρμόζουν τις γενικές αρχές του Διοικητικού Δικαίου, που όπως είδαμε πιο πάνω εισήχθησαν και στην Κύπρο με το Άρθρο 146 του Συντάγματος.

10 Το θέμα στην Ελλάδα που έτυχε εξετάσεως και στην υπόθεση *Κυτίαςου* και μάλιστα ευθύς μετά την παράθεση του αποσπάσματος από την απόφαση στην υπόθετη *Nissiotou*, ρυθμίζεται από το άρθρο 50(4) του Νόμου 3713/1928 που αντικατεστάθηκε τώρα με το Νόμο 170/1973. Το άρθρο αυτό προνοεί ότι οι διοικητικές αρχές οφείλουν 15 στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους κάτω από το άρθρο 107 παράγραφος 4 του Συντάγματος, με θετική ενέργεια να συμμορφώνονται με το περιεχόμενο της απόφάσεως του Συμβουλίου ή να απέχουν από οποιαδήποτε πράξη που είναι αντίθετη με την απόφαση του. Εκείνος που δεν συμμορφώνεται, εκτός από τη δυνατότητα δίωξης 20 του κάτω από το άρθρο 259 του Ποινικού Κώδικα, έχει επίσης προσωπική ευθύνη για αποζημιώσεις. (Βλέπε Βαβαρέτου Ποινικός Κώδιξ 1980, σελ. 840-841). Το άρθρο 259 προβλέπει ποινή μέχρι δύο ετών φυλακίσεως σε περίπτωση καταδίκης για μη συμμόρφωση με απόφαση του 25 Συμβουλίου Επικρατείας. Ανάλογη διάταξη με εκείνη του άρθρου 107(4) του Συντάγματος που ίσχυε τότε, βρίσκεται στο άρθρο 95.5 του Συντάγματος της Ελλάδος του 1975 που ισχύει τώρα, που προβλέπει ότι:

30 "5. Η διοίκησης έχει υποχρέωσιν συμμορφώσεως προς τας ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η παράβασις της υποχρεώσεως ταύτης δημιουργεί ευθύνην δια παν υπαίτιον όργανον, ως νόμος ορίζει."

35 Το θέμα αυτό έχει αναλυθεί σε έκταση και στα συγγράμματα των Θ. Τσάτσου, Η Αίτησις Ακυρώσεως, Έκδο-

ση Τρίτη, σελ. 401, Κυριακόπουλου Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 4η Έκδοση, Τόμος Γ σελ. 151-152, Δένδια, Διοικητικό Δίκαιο 1965, Τόμος Γ σελ. 357, όπως επίσης Βεγλερή, Η Συμμόρφωση της Διοικήσεως, εις τας Αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, που στη σελίδα 69 παρατηρεί: 5

· "Αι απαγγελλόμεναι υπό του άρθρου 50 παραγρ. δ' του Ν. 3713 κυρώσεις της μη εκτελέσεως των πράξεων τούτων διασφαλίζουν μεν ψυχολογικώς, δια της εν αυταίς απειλής, την επιχείρησιν των πράξεων τούτων, αλλά δεν δύνανται, εν εμμονή της Διοικήσεως, να πραγματοποιήσουν τα αποτελέσματα της ακυρωτικής αποφάσεως. Η δια χρηματικών εξ άλλου ανταλλαγμάτων αποζημιώσεις του θιγομένου εκ της παρανόμου διοικητικής πράξεως καταλείπει αθεράπευτον την ηθικήν αυτού ζημίαν, ανεξαρτήτως ότι ενίοτε δεν δύναται ουδ' αυτήν την υλικήν ζημίαν ν' ανορθώση πλήρως, λόγω των στενών, και αναγκαίων άλλως τε, νομικών πλαισίων τα οποία ρυθμίζουν την παραδοχήν της αποζημιώσεως ταύτης. Η εκτέλεσις συνεπώς της προς αποκατάστασιν των πραγμάτων υποχρεώσεως, συνισταμένη εις επιχείρησιν θετικών ενεργειών, δεν δύνται ν' αναπληρωθή υπό του δικαστού της ακυρώσεως ή δι' άλλης τινός εξαναγκαστικής οδού. Παραμένει έργον καθαρώς διοικητικόν και δεν δύναται να συντελεσθή ειμή δια κινήσεως της διοικητικής μηχανής κατά τρόπον σύμφωνον προς τα έννομα αποτελέσματα της ακυρώσεως και τας υποδείξεις, ρητάς ή σιωπηράς, του δικαστού της ακυρώσεως." 10 15 20 25 30

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω η νομική προσέγγιση στην Ελλάδα είναι ότι η τιμωρία δια μη συμμόρφωση με ακυρωτική απόφαση διέπεται από ρητή ποινική διάταξη και όχι απλώς από τη συνταγματική διάταξη που σήμερα βρίσκεται στο Άρθρο 95.5 του Συντάγματος της Ελλάδος που ισχύει από το 1975 ή από οποιοδήποτε Νόμο που απαιτεί συμμόρφωση στις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας. Με άλλα λόγια τιμωρία για μη συμμόρφωση δεν μπορεί να επιβληθεί από μόνη την ύπαρξη διατάξεων 35

5 όπως και στο δικό μας Σύνταγμα των παραγράφων 4 και 5 του Άρθρου 146. Υπάρχει βέβαια το Άρθρο 150 του Συντάγματος με το οποίο θα ασχοληθούμε στη συνέχεια. Η μόνη θεραπεία για την περίπτωση της μη συμμόρφωσης που προβλέπεται από το ίδιο άρθρο είναι αυτή του δικαιώματος αποζημιώσεων που προβλέπεται στην παράγραφο 6 αυτού.

10 Στη Γαλλία το θέμα της μη συμμόρφωσης προς τις ακυρωτικές αποφάσεις του Conseil d' Etat, έτυχε βασικά νομοθετικής ρύθμισης.

15 Πρόσφατα το θέμα ηγέρθηκε πάλιν ενώπιον της Ολομέλειας με την Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 563, - με την οποία εφεσιβλήθηκε η πρωτόδικη απόφαση, - *Kyriacou and Others v. The Minister of Interior* (πιο πάνω), και με πλειοψηφία τριών προς δύο, αποφασίστηκε ότι ήταν δυνατό να διωχθεί και τιμωρηθεί η Διοίκηση για περιφρόνηση Δικαστηρίου, επομένως το θέμα που τίθεται σήμερα, είναι κατά πόσο το Δικαστήριο τούτο είναι διατεθημένο 20 προηγούμενη νομολογία του, εξετάζοντας την στην υπόθεση αυτή, ως Ολομέλεια, πράγμα που δικαιούται να κάμει σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το δεσμευτικό των προηγούμενων αποφάσεων όπως καθιερώθηκε από τη Νομολογία μας. (Βλέπε *Δημοκρατία ν. Δημητριάδης (1977) 3* 25 *C.L.R. 213.*)

30 Οι υποστηρίζοντες ότι υπάρχει θέμα περιφρόνησης του Δικαστηρίου από μη συμμόρφωση σε ακυρωτική απόφαση, επικαλούνται τις εξουσίες που δίνει το Άρθρο 150 του Συντάγματος στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το οποίο προβλέπει:

"Το Ανώτατο Συνταγματικόν Δικαστήριον κέκτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλη ποινάς ένεκεν περιφρονήσεως του Δικαστηρίου τούτου."

35 Θα πρέπει όμως χάριν σύγκρισης να αντιπαρατεθεί εδώ και το αντίστοιχο Άρθρο 162 το οποίο προβλέπει

αναφορικά με το Ανώτατο Δικαστήριο τα πιο κάτω:

"Το Ανώτατον Δικαστήριο κέκτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλη ποινάς ένεκεν περιφρόνησεως του Δικαστηρίου τούτου και παν έτερον δικαστήριο της Δημοκρατίας, περιλαμβανομένων και των κατά το άρθρον 160 ιδρυομένων υπό κοινοτικού νόμου τοιούτων, έχει εξουσίαν να διατάσση την φυλάκισιν οιουδήποτε προσώπου μη υπακούοντος εις απόφασιν ή διαταγήν αυτού μέχρι της συμμορφώσεως αυτού προς την απόφασιν ή διαταγήν ταύτην, εν πάση όμως περιπτώσει η φυλάκισις δεν δύναται να υπερβή τους δώδεκα μήνας.

Παρά τας διατάξεις του άρθρου 90 νόμος ή κοινοτικός νόμος, αναλόγως της περιπτώσεως, δύναται να χορηγήση δικαιοδοσίαν επιβολής ποινής δια περιφρόνησιν του δικαστηρίου."

Είναι έκδηλη η διαφορά των δύο αυτών άρθρων του Συντάγματος που αναφέρονταν στα δύο Ανώτατα Δικαστήρια που εγκαθιδρύθησαν από αυτό. Το πρώτο γενικό σε διατύπωση και χωρίς πρόβλεψη για συγκεκριμένες ποινές, το δε άλλο λεπτομερειακό και με καθορισμό των ποινών που θα μπορούσε να επιβληθούν.

Βέβαια η δικαιοδοσία των δύο Δικαστηρίων με τον περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις) Νόμο του 1964, (Νόμος, Αρ. 33 του 1964) έχουν συγχωνευθεί σε ένα Δικαστήριο το Ανώτατο Δικαστήριο, αλλά η αντιστοιχεία ισχύει.

Πριν προχωρήσουμε περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθούμε στη σχετική πάνω στο θέμα της περιφρόνησης νομοθεσία. Δεν έχει θεσπιστεί Νόμος κάτω από το Άρθρο 150, ενώ κάτω από το Άρθρο 162 υπάρχει ο περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960 (Νόμος Αρ. 14 του 1960) όπως τροποποιήθηκε και ειδικότερα το άρθρο 44 αυτού το οποίο προβλέπει τις περιπτώσεις που συνιστούν περιφρόνηση Δικαστηρίου και τις προβλεπόμενες ποινές. Σχετικό βέβαια είναι και το άρθρο 42 το οποίο προβλέπει τα πιο κάτω:

5 "42. Τηρουμένου οιοιδήποτε διαδικαστικού κανονισμού έκαστον δικαστήριον θα έχη εξουσίαν να εξαναγκάζη εις υπακοήν προς οιοιδήποτε διάταγμα εκδοθέν υπ' αυτού, διατάττον ή απαγορεύουν την εκτέλεσιν οιασδήποτε πράξεως, δια προστίμου ή φυλακίσεως ή μεσεγγυήσεως πραγμάτων. Και το δικαστήριον δύναται επιπροσθέτως να επιδικάση εις το πρόσωπον προς το
10 συμφέρον του οποίου εξεδόθη το διάταγμα τοιούτον ποσόν υπό μορφήν αποζημιώσεως, ως το δικαστήριον δύναται να θεωρήση πρέπον."

Είναι φανερό ότι η εξουσία τιμωρίας δια προστίμου ή φυλακίσεως ή μεσεγγυήσεως πραγμάτων δίδεται στο Δικαστήριο για να εξαναγκάσει σε υπακοή σε περιπτώσεις και
15 τονίζομεν, Διαταγμάτων εκδοθέντων από το Δικαστήριο που διατάσσουν ή απαγορεύουν την εκτέλεση οποιασδήποτε πράξης τηρουμένων βέβαια των διαδικαστικών κανονισμών. Σχετική επομένως είναι η Διαταγή 42Α των περί Πολιτικής Δικονομίας Θεσμών που διέπει τα της επιδόσεως δικαστικών Διαταγμάτων για την εξασφάλιση της υπα
20 κοής και συμμόρφωσης προς αυτά.

Επίσης σχετική είναι η νομοθετική πρόνοια του Κυπριακού Ποινικού Κώδικα που έχει κάποια αντιστοιχία με το άρθρο 259 του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα. Αυτή είναι το άρθρο 137 το οποίο προβλέπει:

25 "137. Όστις απειθεί εις διάταγμα, ένταλμα ή διαταγήν δεόντως εκδοθείσαν υπό Δικαστηρίου, λειτουργού ή προσώπου ενεργούντος υφ' οιοιδήποτε επίσημον ιδιότητα και δεόντως επί τούτω εξουσιοδοτημένου, είναι ένοχος πλημμελήματος και υπόκειται εις φυλάκισιν δύο ετών, πλην οσάκις ρητώς καθορίζεται ετέρα τις
30 ποινή ή διαδικασία συναφώς προς την τοιαύτην απείθειαν."

Θα πρέπει να προσεχθεί ότι και αυτό αναφέρεται σε Διαταγή Δικαστηρίου και όχι σε Δηλωτική ή άλλη Απόφαση.
35

Σε ότι δε αφορά τη διαφορά μεταξύ Δηλωτικών αποφάσεων κάτω από τις οποίες δεν μπορεί να προωθηθεί εκτέλεση των όταν δεν ζητείται άλλη επακόλουθη θεραπεία και των αποφάσεων οι οποίες περιέχουν διαταγή κάτω από τις οποίες μπορεί να προωθηθεί εκτέλεση αναφορά 5
μπορεί να γίνει στην υπόθεση *Dascalopoulos v. Ottoman Bank (No. 4)*, 14 C.L.R. 227.

Χάριν ολοκλήρωσης της προσέγγισής μας θα πρέπει να λεχθεί ότι σχετικά με την αναφορά στην υπόθεση *Kyriacou* (πιο πάνω), για συσχέτιση του άρθρου 150 του Συντάγματος με το άρθρο 146, σημασία πρέπει να δοθεί στην σαφή επιφύλαξη που γίνεται στο σχετικό απόσπασμα της απόφασης όπου αναφέρεται ότι η δικαιοδοσία για διαδικασίες για περιφρόνηση δίδεται στο Δικαστήριο με το άρθρο 150 του Συντάγματος στην κατάλληλη περίπτωση 15
(in a proper case). Και με το τί μπορεί να είναι κατάλληλη περίπτωση (proper case), σχετική αναφορά θα πρέπει να γίνει στην υπόθεση *Ioannides v. The Republic (1971)* 3 C.L.R. 8, για την οποία λέχθηκε στην *Kyriacou* ότι οπωσδήποτε οι αρχές που καθορίστηκαν στην υπόθεση *Ιωαννίδη* πρέπει να διαβάζονται κάτω από το φως του γεγονότος ότι αυτή πραγματεύετο μια ενδιάμεση αίτηση για προσωρινό διάταγμα απαγορευτικής φύσεως που εκδόθηκε κάτω από τον Κανονισμό 13 των Διαδικαστικών Κανονισμών του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου του 1962 που 25
προβλέπει την έκδοση προσωρινών Διαταγμάτων, που την κάμνει να διακρίνεται από την υπόθεση *Kyriacou*. Επίσης δε το θέμα της εφαρμογής της Διαταγής 42Α δεν φαίνεται να εξετάστηκε στην περίπτωση εκείνη.

Αναφορικά με την έκταση της εφαρμογής του άρθρου 30
150 του Συντάγματος εγείρεται βέβαια και το σοβαρότατο θέμα ότι αυτό δεν προβλέπει την ποινή η οποία θα μπορούσε να επιβληθεί σε περίπτωση που θα είχε εφαρμογή. Δεν θα επεκταθούμε σε ανάλυση του θέματος αυτού και του οποιουδήποτε, αν υπάρχει συσχετισμού του με το σχετικό αξίωμα του *nulla poena sine lege*, ενόψει των συμπερασμάτων στα οποία έχουμε καταλήξει γιατί είναι ένα τεράστιο και επίμαχο θέμα που δυνατό να έχει σχέση με το 35

άρθρο 7(1) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Άρθρων 11.2 και 12 του Συντάγματος. Αξίζει λοιπόν να επανέλθουμε στην πρωτόδικη απόφαση *Kyriacou* (πιο πάνω), όπου στη σελ. 318
5 αναφέρονται τα πιο κάτω:

"As regards the question of civil contempt *Pikis J.*, in *Nissiotou v. The Republic* (1983)3 C.L.R. 1498 at p. 1502 et seq., observed that jurisdiction to punish for contempt is a peculiar feature of the English legal system not
10 encountered in the same form in other legal systems and he felt that he could validly presume that the constitutional drafters in enacting Article 150 of the Constitution intended to bestow upon the Supreme Constitutional Court a power comparable to that exercised by Courts of Record in England.

15 That being so, this jurisdiction, in my view, if and when is to be invoked in proceedings under Article 146 of the Constitution, has to be applied on its terms and as stated by Lord Denning, M.R., in *McIlraith v. Grady* [1963]1 Q.B. 648 at p. 477 'no man's liberty is to be
20 taken away unless every requirement of the law has been strictly complied with'.

As already seen in the *Nissiotou* case (*supra*) (1985)3 C.L.R. 1335 the remedies that this Court may grant upon
25 a recourse under Article 146 of the Constitution are set out in paragraph 4 thereof and under paragraphs (b) and (c) thereof, the decision of the Court takes the form of a declaration and the binding effect of such a declaration is provided for by paragraph 5 of the said Article, that it is
30 binding on all courts and on all organs or authorities in the Republic which have to give effect to and act upon it. The obligation therefore to comply stems from the Constitution and not from the judgment itself which does not have the nature of an injunction which has been
35 described as a most solemn and authoritative form of order made by a Court expressly enjoining a party either to do a particular act, in which case the injunction is

known as a mandatory injunction, or to refrain from doing a particular act, in which case the injunction is known as a prohibitive injunction (See Borrie and Lowe p. 315), the general rule being that it is the duty of those so enjoined to strictly observe the terms of the injunction. As Kindersley, V-C., said in *Harding v. Tingey* (1864) 12 W.R. 684, it is of the 5

'greatest importance that either an order for an injunction or an interim order should be implicitly observed, and every diligence exercised to observe it'.

Nor is this a case of a breach of an undertaking entered into with or given to the Court by a party or his counsel, nor a disobedience of an order for the payment of money to another person or to pay money into Court, in both cases disobedience to the order amounting to contempt, or disobeying judgment or order for the giving of possession of land or for the giving of goods within the time specified, nor failure of a party to comply with an order for interrogatories or for discovery or production of documents or disobeying a prerogative writ or order or other orders of the Court, and I refer to these instances as they are the ones in respect of which civil contempt may be invoked. Therefore whatever the legal position may be for not complying with paragraph 5 of Article 146 of the Constitution, it cannot amount to contempt of Court, as the failure to comply is against a provision of the Constitution and not with a judgment and direction of a Court. 10
15
20
25

Declaratory judgments may be unenforceable as of their nature and as such have an inherent defect in the domain of Private Law, but this cannot be so serious in the domain of Public Law since administrative organs have to act responsibly and give effect to declaratory judgments as they are duty bound under the Constitution to do. 30

Unlike Greece where as already seen specific 35

5 provision is made in the Criminal Code and Law 3713/
1928, our Criminal Code section 137 makes it an offence
for everyone who disobeys any order, warrant or
command duly made, issued or given by any Court. This
provision shows that the offence is for disobedience of
lawful orders and not for declaratory judgments, and this
is the only corresponding provision to the provision in
Greece earlier referred to in this judgment. This
provision came under examination in the case of *Renos*
10 *Christodoulides v. The Police (1985) 2 C.L.R. 260.*

15 The powers of the Court under Article 150 of the
Constitution and, to the extent applicable, Article 162
must be read as referring to such decisions or judgments
or orders that as of their nature do, under English
Common Law, entail commitment for contempt. If I
may say with respect, the disobedience of the provisional
order issued in *Ioannides* case (*supra*) is an example of
such an instance of Article 150 being applicable."

20 Η δε Ολομέλεια στην υπόθεση *Nissioti* προσέγγισε το
θέμα της μη συμμόρφωσης στις ακυρωτικές αποφάσεις
του Ανωτάτου Δικαστηρίου με τον πιο κάτω τρόπο και
στη σελ. 1348 αναφέρεται:

25 "We have carefully considered the decision of the trial
Judge in relation to an application which was made by the
respondent, *Nissiotou*, as the successful applicant in her
recourse 311/83.

30 We do share fully the anxiety of the trial Judge that
there should be due compliance with the judgments of all
Courts and, particularly, as in this case, with judgments
given in relation to recourses under Article 146.

35 We have reached, however, the conclusion, in the
light, *inter alia*, of the arguments advanced by counsel for
the parties to this appeal, that the relevant powers of the
Court are exhaustively set out in paragraphs 4 and 5 of
Article 146 and Article 150 of the Constitution, which

read as follows:"

Δεν κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε τα σχετικά άρθρα γιατί αυτό έχει ήδη γίνει αλλά αναφέρουμε τί λέγεται στη συνέχεια στη σελ. 1350:

"In our opinion only paragraph 4 of Article 146 of the Constitution provides about the remedies to be granted in a recourse under such Article; and paragraph 5 of Article 146 does not provide for a separate or additional remedy, but can only be invoked and applied in relation to an application for punishment for contempt of Court under Article 150 of the Constitution. Nor can we hold that the relief which had been claimed by the aforementioned application of the respondent, namely orders compelling active compliance with, and obedience to, the first instance judgment given in recourse 311/83, could have been granted on the basis of any other provision of the Constitution or relevant principle of law.

We have, therefore, to allow appeal R.A. 344 and to set aside the decision which has been challenged by means of it.

We have not found to be necessary to pronounce on the issue of whether or not there has been disobedience of the judgment which was delivered by the trial Judge in recourse 311/83 on the 14th October 1983 because it has been set aside by allowing R.A. 366."

Όπως έχομε ήδη αναφέρει το τί λέχθηκε στην υπόθεση αυτή για το θέμα της περιφρόνησης Δικαστηρίου, είναι obiter γιατί η υπόθεση αποφασίστηκε πάνω σε άλλο σημείο.

Στην υπόθεση *Κυγιάκου* Α.Ε. 563, (πιο πάνω), ο Δικαστής Πικής δίδοντας την απόφαση της πλειοψηφίας της Ολομέλειας συνόψισε με τον πιο κάτω τρόπο τα αποφασισθέντα στην πρωτόδικη απόφαση:

5 "The learned trial Judge decided that judgments given under para. 4(b) of Art. 146 are declaratory in nature and do not cast a positive duty on the Administration such as would render anyone refusing to take action warranted
10 thereunder liable to be committed for contempt under any article of the Constitution. The jurisdiction of the Supreme Court to punish for contempt of itself, conferred by Art. 150, presupposes because of the nature of contempt, the existence of a mandatory directive in the judgment itself, an attribute wholly absent from a declaratory judgment issued under para. 4(b). Jurisdiction under Art. 150 is necessarily dependent on the presence of a positive duty such as the one that existed in the case of *Ioannides v. Republic* (1971)³ C.L.R. 8, where a number of persons were found guilty of contempt for
15 disobeying a provisional order of the Court prohibiting the deportation of the applicant.

20 Para. 5 of Art. 146 of the Constitution does not, in the view of the learned Judge, alter the nature or complexion of a judgment given under the preceding paragraph, para. 4(b), nor does it add to its tenor. Para. 5 imposes a separate and independent constitutional obligation unrelated to the efficacy of the judgment or the provisions of Art. 150. If at all susceptible to contempt proceedings to justify committal for contempt, the provisions of Ord. 42A, r.1, must be complied with. This
25 order of the Civil Procedure Rules requires that an endorsed copy of the judgment or order of the Court be served upon those to whom it is addressed requiring them to take the action named therein within a specified time; warning them, at the same time, of liability for contempt of Court in case they fail to take the action ordained in
30 the judgment of the Court.

35 For the above reasons, the trial Court decided that contempt proceedings raised against the Chief of the Police for alleged failure to give effect to a declaratory judgment of the Supreme Court were ill-founded and unsustainable in law."

Και αφού στην απόφαση αυτή γίνεται αναφορά στα ισχύοντα στην Ελλάδα και το τί λέχθηκε στην υπόθεση *Nissiotou* από την Ολομέλεια, καταλήγει στο πιο κάτω συμπέρασμα:

"Therefore, as a matter of principle, analysis of the provisions of paras. 4 and 5 of Art. 146 of the Constitution and authority, para. 5 of Art. 146 imposes a duty of active compliance, as earlier indicated, for breach of which a person may be committed for contempt under Art. 150 of the Constitution." 5 10

Στη συνέχεια το Δικαστήριο εξέτασε το θέμα της αναγκαιότητας συμμόρφωσης προς τη Διαταγή 42Α Θεσμός 1 των περί Πολιτικής Δικονομίας Θεσμών και μετά από αναφορά στο Θεσμό 18 των Θεσμών του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου του 1962 καταλήγει στο συμπέρασμα ότι από τη διατύπωση του Θεσμού 18 η εφαρμογή των διαταγών της Πολιτικής Δικονομίας εξαρτάται από το αν συμβιβάζονται με τις πρόνοιες του Συντάγματος και τη φύση της δικαιοδοσίας που δίδεται από αυτό στο Ανώτατο Δικαστήριο. Παραθέτομεν το σχετικό απόσπασμα χάριν ακρίβειας: 15 20

"Where the Constitution casts, as in the case of para. 5 of Art. 146, a duty of active compliance, any attempt to curtail this duty or limit its application or efficacy, would run counter to the Constitution. And would, as a result, defeat the intention of the constitutional legislator. Moreover, the provisions of Ord. 42A are hardly compatible with the status and impersonal nature of state organs bound to active compliance with the order of the Court. One of the organs bound to give effect to a judgment under para. 4 of Art. 146 is the Court of law. Could it be argued that the obligation of a civil Court to heed and give effect to a judgment given under Art. 146.4(b) for the purposes of awarding damages under para. 6 of the same article could be made dependent on compliance with Ord. 42A? The mere asking of the question suggests a negative answer and so it is. 25 30 35

We conclude, contrary to the view taken by the learned trial Judge, that the obligation to active compliance cast by para. 5 of Art. 146 is in no way dependent on observance of the provisions of Ord. 42A."

5   Θα θέλαμε προτού προχωρήσουμε πάνω στο σημείο αυτό να παρατηρήσουμε ότι η υποχρέωση επίδοσης οπισθογραφημένου Διατάγματος πηγάζει από τη βασική αρχή ότι για να τιμωρηθεί ένας πρέπει να αποδειχθεί ότι έχει ήδη πληροφορηθεί περί της ύπαρξης Διαταγής και
10   επιπλέον περί των συνεπειών της μη συμμόρφωσης προς αυτή. Αν δεν δικαιολογείται η συμμόρφωση προς τη Διαταγή 42Α γιατί οι ακυρωτικές αποφάσεις στρέφονται εναντίον οργάνων με απρόσωπο χαρακτήρα, όπως αναφέρεται στο πιο πάνω απόσπασμα, πως μπορεί ένα τέτοιο όργανο να φυλακίζεται;

15   Έχουμε καταλήξει λοιπόν στο συμπέρασμα οδηγούμενοι από τις αρχές που παραθέσαμε πιο πάνω, ότι οι απόψεις που εξεφράστησαν στις υποθέσεις *Nissiotou* πρωτόδικα και κατ'έφεση και στην υπόθεση *Κυτίαςου*, της Ολομέλειας δεν δικαιολογούνται από το Σύνταγμα και
20   ιδιαίτερα τις διατυπώσεις των άρθρων 146 και 150, όπως επίσης τις διάφορες νομοθετικές διατάξεις και τις Γενικές Αρχές του Δικαίου που ισχύουν στο Ηπειρωτικό Σύστημα και εισήχθησαν με το άρθρο 146, όπως αναφέραμε πιο πάνω. Βρίσκομε επομένως ότι αυτή είναι η κατάλληλη
25   υπόθεση για να διαφωνήσουμε με αυτές και να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει συνταγματική ή νομοθετική διάταξη που να καθιστά οποιουδήποτε λειτουργούς ή όργανα που δεν συμμορφώνονται με ακυρωτικές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου που εκδίδονται κάτω από την Αναθεωρητική Δικαιοδοσία αυτού,
30   όπως καθορίζεται από το άρθρο 146, ως ενόχους του παραπτώματος περιφρονήσεως του Δικαστηρίου και υποκείμενους σε οποιαδήποτε ποινή είτε φυλακίσεως, είτε προστίμου ή άλλη. Εγκαταλείπουμε τα αποφασισθέντα και
35   αφιστάμεθα από αυτά γιατί το θεωρούμε ορθό και επιβεβλημένο να το πράξουμε χάριν της προσήλωσης στην ερμηνεία των συνταγματικών και νομοθετικών κειμένων

που ένα δικαστήριο πρέπει να έχει στην άσκηση της ερμηνευτικής του εξουσίας των νομοθετημάτων και όχι της συμπλήρωσης των.

Οι λόγοι είναι ότι η παράγραφος 4 του Άρθρου 146 του Συντάγματος εξαντλητικά δίδει την έκταση των εξουσιών του ακυρωτικού δικαστηρίου και καμιά άλλη εξουσία, και ειδικότερα τη δυνατότητα σε ένα αιτητή να εκτελέσει τέτοια απόφαση ή να προχωρήσει σε διαδικασία για καταδίκη ενός μη συμμορφούμενου λειτουργού για περιφρόνηση Δικαστηρίου. Από την άλλη μεριά η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου καθορίζει το δεσμευτικό των δηλωτικών ή ακυρωτικών αποφάσεων πάνω σε οποιοδήποτε Δικαστήριο, όργανο ή αρχή στη Δημοκρατία, που υποχρεούνται "εις ενεργό συμμόρφωση προς αυτή".

Οι θεραπείες τις οποίες έχει ένας αιτητής που επήρε ακυρωτική απόφαση σε περίπτωση μη συμμόρφωσης καθορίζονται από την παράγραφο 6 του Άρθρου 146 του Συντάγματος την παραθέσαμε ενωρίτερα.

Πουθενά δεν διαφαίνεται σε αυτή ότι ο αιτητής που επέτυχε ακύρωση διοικητικής πράξης δικαιούται να καταχωρήσει αίτηση εναντίον αρχής ή οργάνου για περιφρόνηση Δικαστηρίου.

Ο επόμενος λόγος είναι η έκδηλη διαφορά των άρθρων 150 και 162 του Συντάγματος. Αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι εξουσίες που εδίδοντο στα δύο Δικαστήρια που εγκαθιδρύοντο κάτω από το Σύνταγμα ήσαν διαφορετικές. Ο λόγος είναι φανερός. Εις μεν την περίπτωση του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου το Δίκαιο που θα εφαρμόζε αυτό ήταν το Ηπειρωτικό Διοικητικό Δίκαιο στο οποίο ο θεσμός της περιφρονήσεως Δικαστηρίου είναι άγνωστος, και το θέμα της μη συμμορφώσεως έχει ρυθμιστεί νομοθετικά, ενώ στην περίπτωση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το Δίκαιο που θα εφαρμόζε κατά κανόνα ήταν το Αγγλικό στο οποίο η δικαιοδοσία για επιβολή ποινής για περιφρόνηση Δικαστηρίου έχει μια ιδιαιτερότητα. Επιπλέον οι Δηλωτικές αποφάσεις δεν φέρουν από μόνες

τους τη δυνατότητα εκτελέσεώς τους, που είναι και το βασικό τους μειονέκτημα, αν παράλληλα με τη θεραπεία της αιτούμενης δήλωσης δεν ζητηθεί και θεραπεία εκδόσεως διαταγής για εκτέλεση της. Οποιαδήποτε όμως και αν είναι η θέση των Δηλωτικών αποφάσεων, όπως είναι και οι ακυρωτικές αποφάσεις που εκδίδονται κάτω από την παράγραφο 4 του άρθρου 146, το μειονέκτημα αυτό μετριάζεται από το γεγονός ότι στη σφαίρα του Δημοσίου Δικαίου σαν θέμα χρηστής διοίκησης τα διοικητικά όργανα και οι αρχές οφείλουν να ενεργούν υπεύθυνα και να συμμορφώνονται προς τις αποφάσεις αυτές, όπως έχουν καθήκον να πράξουν κάτω από τη παράγραφο 5 του Συντάγματος.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να τονίσουμε ότι οποιαδήποτε και αν είναι τα επακόλουθα της μη συμμόρφωσης προς τις ακυρωτικές αυτές αποφάσεις, δεν μπορούν αυτά να συνιστούν περιφρόνηση του Δικαστηρίου διότι η παράλειψη συμμόρφωσης αποτελεί παράβαση του Συντάγματος και όχι μη συμμόρφωση ή ανυπακοή προς απόφαση ή Διαταγή του Δικαστηρίου.

Επίσης πρέπει να υποδείξουμε ότι οι αποφάσεις αυτές που εκδίδονται κάτω από την παράγραφο 4 του άρθρου 146 του Συντάγματος δεν έχουν από μόνες τους το χαρακτηριστικό της επιταγής ή διαταγής που φέρει ένα απαγορευτικό ή επιτακτικό Διάταγμα και προς το οποίο οφείλει εκείνος εναντίον του οποίου στρέφεται να πειθαρχήσει ή συμμορφωθεί, αλλιώς είναι ένοχος περιφρόνησης Δικαστηρίου.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους δεν υπάρχει θέμα περιφρόνησης του Δικαστηρίου στην υπόθεση που εξετάζουμε επομένως δεν τίθεται θέμα άρνησης από μέρους μας να ακουσθούν οι εφεσείοντες.

Ασφαλώς το θέμα μπορεί να γίνει αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης όπως έχει γίνει στη Γαλλία και Ελλάδα, όπου βρίσκονται οι ρίζες και καθιερώθησαν οι Γενικές Αρχές του Δικαίου που εφαρμόζομε κάτω από το Άρθρο

146 του Συντάγματος.

ΝΙΚΗΤΑΣ Δ.: Η σύντομη αναφορά σε βασικά στοιχεία του ιστορικού θα μας εισαγάγει στα κύρια θέματα που έθεσε η υπόθεση σε προκαταρκτικό στάδιο πριν ακόμη αρχίσει η ουσιαστική συζήτηση του αντικειμένου των εφέσεων από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου. 5

Το 1984, ύστερα από αίτηση του εφεσίβλητου για αναθεώρηση της ηλικίας του στο οικείο μητρώο, ο Έπαρχος Κερύνειας, ως αρμόδιο όργανο, καθόρισε ως ημερομηνία γέννησης του την 14/4/1933. Έρευνα για την εξακρίβωση της ηλικίας του αιτητή, που έγινε μετά πάροδο δύο χρόνων, οδήγησε τον Έπαρχο στην απόφαση να ακυρώσει την προηγούμενη ληξιαρχική πράξη. Ο αιτητής αμφισβήτησε τη νομιμότητα της ενέργειας αυτής, προφανώς λόγω των σοβαρών επιπτώσεων στη σταδιοδρομία του ως δημοσίου υπαλλήλου. 10 15

Το εκδικάσαν δικαστήριο (Πικής, Δ.) δικαίωσε τον αιτητή, ακυρώνοντας με απόφαση του ημερ. 7/5/90 την νέα μεταβολή στα ληξιαρχικά βιβλία. Ας σημειωθεί ότι πρόκειται για πρόχειρα μητρώα. Τα αυθεντικά βρίσκονται στην κατεχόμενη Κερύνεια. Ακολούθησε αίτηση ημερομηνίας 3/11/90 του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για αναστολή των συνεπειών της ακυρωτικής απόφασης μέχρι την εκδίκαση της έφεσης, που ασκήθηκε στο μεταξύ από τη διοίκηση. Το διάβημα απέτυχε. Το ίδιο πρωτόδικο δικαστήριο απέρριψε το αίτημα αναστολής. Η απόφαση δόθηκε στις 24/10/90 και εφεσιβλήθηκε την επομένη. 20 25

Ευθύς εξαρχής και πριν από την έναρξη της συζήτησης που αφορά στην αναστολή, ο δικηγόρος του αιτητή έθεσε υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα ακρόασης του Γενικού Εισαγγελέα, με την αιτιολογία ότι εκκρεμεί αίτηση του εφεσίβλητου στο δικάσαν δικαστήριο για τιμωρία του Επαρχου διότι, όπως ισχυρίζεται, ο τελευταίος αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την ακυρωτική απόφαση. 30

Σε περιπτώσεις απείθειας σε δικαστικό διάταγμα ή 35

5 απόφαση, το δικαστήριο έχει εξουσία να στερήσει το διά-
 δικό που δυστροπεί ή που αρνείται να υπακούσει, του δι-
 καιώματος δικαστικής ακρόασης. Η υποχρέωση για συμ-
 μόρφωση, όντας άρρηκτα συνυφασμένα με την
 αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, είναι τόσο επιτα-
 κτική που δεν αποτελεί δικαιολογητικό η αμφισβήτηση
 του κύρους ή της ορθότητας της απόφασης. Είναι ακόμη
 αδιάφορο αν ο παραβάτης ενήργησε στα πλαίσια νομικής
 συμβουλής.

10 Σημαντική υπόθεση, που πραγματεύεται θέματα κατα-
 φρόνησης του δικαστηρίου, είναι η *Hadkinson v.*
Hadkinson [1952] 2 All E.R. 567. Σε αυτή αναφέρονται επι-
 δοκιμαστικά τα παρακάτω επιγραμματικά από τον Lord
 Cottenham, L.C. στην *Chuck v. Cremer, 47 E. R. 820*:

15 "A party, who knows of an order, whether null or
 valid, regular or irregular, cannot be permitted to disobey
 it.. . It would be most dangerous to hold that the suitors,
 or their solicitors, could themselves judge whether an
 order was null or valid - whether it was regular or
 20 irregular.....He should apply to the court that it might be
 discharged. As long as it existed it must not be
 disobeyed."

25 Η ρήση του Lord Denning στην ίδια υπόθεση στη σελ.
 575 υπογραμμίζει το διακριτικό χαρακτήρα της εξουσίας
 του δικαστηρίου να επιτρέψει σε διάδικο, που βρίσκεται
 υπό κατηγορία για περιφρόνηση, να ακουσθεί:

30 "I am of opinion that the fact that a party to a cause
 has disobeyed an order of the court is not of itself a bar to
 his being heard, but if his disobedience is such that, so
 long as it continues, it impedes the course of justice in the
 cause, by making it more difficult for the court to
 ascertain the truth or to enforce the orders which it may
 make, then the court may in its discretion refuse to hear
 him until the impediment is removed or good reason is
 shown why it should not be removed."

Ασφαλώς ο διάδικος που αντιμετωπίζει μομφή καταφρόνησης έχει το δικαίωμα εμφάνισης, για να ισχυριστεί πως η συμπεριφορά του δεν συνιστά την παράβαση που του αποδίδεται. Την επισήμανση κάμνει ο Δικαστής Romer στην ίδια υπόθεση (σελ. 570):

5

"A person against whom contempt is alleged will also, of course, be heard in support of a submission that, having regard to the true meaning and intendment of the order which he is said to have disobeyed, his actions did not constitute a breach of it, or that, having regard to all the circumstances, he ought not to be treated as being in contempt."

10

Η αναφορά στην αγγλική νομολογία οφείλεται στο ότι η *Hadkinson*, ανωτέρω, απετέλεσε τη βάση του σκεπτικού στην *Mouzouris & Another v. Xylophagou Plantations Ltd.* (1977) 1 A.A.Δ. 287. Η μεταγενέστερη υπόθεση *Αλέκος Κωνσταντινίδης ν. Εκδοτικής Εταιρείας "Το Βήμα" Ατδ. και Άλλων* (1983) 1 A.A.Δ. 348, αναγνώρισε εμφαντικά ότι η δικαιοδοσία επιβολής κυρώσεων για περιφρόνηση σε συσχετισμό με τον περιορισμό του δικαιώματος ακρόασης, ασκείται στο πλαίσιο των κατευθύνσεων που έδωσε η *Hadkinson*. Χρήσιμη αναφορά μπορεί να γίνει και σε δύο τελευταίες αποφάσεις: Αίτηση αρ. 118/89 *Smith v. Paphos Stone C Estates Ltd. & Others* (1989) 1 A.A.Δ.(E) 499 και 149/90 *Chr. Karaolis Developments Ltd.* ημερ. 28/9/90. Πρέπει παράλληλα να τονισθεί ότι οι αρχές αυτές είναι οικείες στο σύστημα απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης, έχοντας άμεσα ερείσματα στο Σύνταγμα (άρθρο 162) και τη νομοθεσία (άρθρα 42 και 44 του περί Δικαστηρίων Νόμου 14/60).

15

20

25

30

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι τις ίδιες αρχές εφάρμοσε με σταθερότητα και συνέπεια η νομολογία στο χώρο του διοικητικού δικαίου. Η πηγή των σχετικών εξουσιών του δικαστηρίου αναζητήθηκε στο άρθρο 150 του Συντάγματος. Η διάταξη ρητά και με καθαρότητα προβλέπει ότι το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο "κέχτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλη ποινάς ένεκεν περιφρονήσεως του δι-

35

- καστηρίου τούτου". Τις εξουσίες του ασκεί από τη θέσπιση του Ν.33/64 το Ανώτατο Δικαστήριο. Ο προσανατολισμός της νομολογίας επισφραγίστηκε πολύ πρόσφατα από την ΑΕ 563 *Παναγιώτης Κυριάκου & Άλλοι ν. Υπουργού Εσωτερικών* (1988) 3 Α.Α.Δ. 643. Τα ίδια ακριβώς σημεία διαλευκαίνουν δύο παλαιότερες αποφάσεις *Κωνσταντίνος Ιωαννίδης ν. Δημοκρατίας* (1971) 3 Α.Α.Δ. 251 και *Δημοκρατία ν. Ήβης Νησιώτου* (1985) 3 Α.Α.Δ. 1335. Επισημαίνεται ότι οι τρεις αυτές αποφάσεις είναι της Ολομέλειας.

- Το πρώτο και κύριο ερώτημα που πρέπει να μας απασχολήσει, δεδομένου ότι η απάντηση σ' αυτό επηρεάζει και την απάντηση στο επόμενο ερώτημα, είναι κατά πόσον το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει κυρώσεις για παρακοή αποφάσεων της διοικητικής δικαιοσύνης, που εκδίδονται κάτω από το άρθρο 146. Και τούτο διότι ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας κάλεσε το δικαστήριο να αγνοήσει τις προηγούμενες αποφάσεις του, που μόλις παρέθεσα, διακηρύσσοντας πως δεν έχει τέτοια εξουσία στο πεδίο του διοικητικού δικαίου. Τη μεταστροφή στη νομολογία υπαγορεύουν τα εξής: (1) η ίδια η δομή του άρθρου 150. Η εισήγηση είναι πως δεν περιέχει επαρκή εξουσιοδότηση γι' αυτό το σκοπό, πράγμα που φανερώνει η αντιπαραβολή του με το άρθρο 162. Η τελευταία διάταξη καθορίζει τις εξουσίες του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε θέματα καταφρόνησης και εξειδικεύει το είδος των κυρώσεων αναφέροντας συγχρόνως και το ανώτατο όριο φυλάκισης που μπορεί να επιβληθεί. Με άλλα λόγια βρισκόμαστε μπροστά σε κενό δικαίου που μόνο από τον κοινό νομοθέτη μπορεί να αναπληρωθεί. Απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση τέτοιας εξουσίας, συνέχισε, είναι ο προσδιορισμός της ποινής, όπως επιτάσσει στοιχειώδης δικαιοκρατική αρχή ως και των δικονομικών εγγυήσεων που τη συνοδεύουν.

- Μιά άλλη συναφής θεώρηση των υποθέσεων *Κυριάκου και Νησιώτου*, που ανέπτυξε ο κ. Λουκαΐδης, είναι πως είναι ασυμβίβαστες με τα ατομικά δικαιώματα. Ο συλλογισμός είναι πως ναι μεν το άρθρο 11.2 επιτρέπει τη σύλληψη ή φυλάκιση ατόμου για μη συμμόρφωση προς δι-

καστικό διάταγμα, αλλά η εξουσία αυτή τελεί υπό την επιφύλαξη "όπως ο νόμος ορίζει". Η ρήτρα σημαίνει πως χρειάζεται περαιτέρω ρύθμιση με τυπικό νόμο ή άλλο έγκυρο κανόνα δικαίου, που στην περίπτωση αυτή δεν θεσπίστηκε.

5

Η δεύτερη εισήγηση αφορά το σκεπτικό της *Κυριάκου*, αλλά όπως διατυπώθηκε στην πρωτόδικη απόφαση (Α. Λοΐζου, Δ., όπως ήταν τότε). Ο κ. Λουκαΐδης μας κάλεσε να υιοθετήσουμε τα αιτιολογικά ερείσματα του, υποβάλλοντας ότι παρέχει πειστικούς λόγους που υπαγορεύουν τη νέα προσέγγιση. Κατά την άποψη του η απόφαση της Ολομέλειας είναι έκδηλα λανθασμένη και δεν πρέπει να την ακολουθήσουμε. Υπάρχει, τόνισε στην ουσία, σωρευτική συνδρομή των κριτηρίων που απαριθμεί η απόφαση *Δημοκρατία ν. Δημ. Δημητριάδη (1977) 3 Α.Α.Δ. 213*, η οποία δικαιολογεί νομολογιακή στροφή.

10

15

Πρέπει να λεχθεί ευθύς αμέσως ότι κατά βάση όμοια επιχειρήματα προβλήθηκαν στην Ολομέλεια, αλλά δεν επικράτησαν. Τα τρία πλειοψηφίσαντα μέλη (Τριανταφυλλίδης, Π., όπως ήταν τότε, Πικής και Κούρρης ΔΔ), αφού εντόπισαν και συνόψισαν τα συμπεράσματα του δικανικού συλλογισμού της πρωτόδικης απόφασης, επεσήμαναν ότι μια ακυρωτική απόφαση επενεργεί έναντι πάντων· ότι η διοίκηση έχει χρέος να εξαφανίσει τις συνέπειες της παράνομης πράξης και να αποκαταστήσει τη νομιμότητα και ότι η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου την υποχρεώνει σε "ενεργό συμμόρφωση".

20

25

Η σχέση ανάμεσα στις παραγράφους 4 και 5 επεξηγείται με επιδοκιμαστική αναφορά σε δύο σημεία από το βαρυσήμαντο σκεπτικό της *Νησιώλου στη σελ. 1350*:

30

"In our opinion only para. 4 of Art. 146 of the Constitution provides about the remedies to be granted in a recourse under such article; and paragraph 5 of Article 146 does not provide for a separate or additional remedy, but can only be invoked and applied in relation to an application for punishment for contempt of Court

35

under Article 150 of the Constitution."

Στην επόμενη σελίδα διαγράφεται με απόλυτη σαφήνεια ο σκοπός και η εμβέλεια του άρθρου 150:

5 "Under Article 150 of the Constitution the Supreme Constitutional Court has jurisdiction to punish for contempt of itself; and, of course, one form of contempt is non-compliance with its judgments."

10 Πρέπει οπωσδήποτε να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι στη Νησιώτου η Ολομέλεια είχε 7μελή σύνθεση η δε απόφαση, που εξέδωσε ο τότε Πρόεδρος του Δικαστηρίου κ. Τριανταφυλλίδης, ήταν ομόφωνη.

15 Αντλώντας από την παραπάνω υπόθεση βασικά συμπεράσματα για τη θεσμική διάσταση της αρχής επιβολής κυρώσεων και της λειτουργίας της ως συνταγματικής διαδικασίας το δικαστήριο στην Κυριάκου κατέληξε:

20 "Therefore, as a matter of principle, analysis of the provisions of paras 4 and 5 of Art. 146 of the Constitution and authority, para. 5 of Art. 146 imposes a duty of active compliance, as earlier indicated, for breach of which a person may be committed for contempt under Art. 150 of the Constitution."

25 Μάλιστα σ' αυτό το σημείο τα δύο μειοψηφίσαντα μέλη της Ολομέλειας (Μαλαχτός και Σαββίδης, ΔΔ) δεν αμφισβήτησαν την ύπαρξη της αρχής όπως τη διατυπώνει η πρώτη απόφαση, αλλά περιορίστηκαν μόνο στο επίπεδο του κοινού δικονομικού δικαίου (επίδοση οπισθογραφημένου αντιγράφου της απόφασης) για να επικυρώσουν την πρωτόδικη απόφαση. Είναι ο άλλος λόγος που πρόβαλαν οι εφεσείοντες σαν αιτία παρέκκλισης από την υφιστάμενη νομολογία, η ανάγκη δηλαδή συμμόρφωσης με τους 30 διαδικαστικούς τύπους που θέτει η Δ. 42Α θ.1 του Διαδικαστικού Κανονισμού Πολιτικής Δικονομίας σε συνδυασμό με το θ.18 του Διαδικαστικού Κανονισμού του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου 1962.

Γύρω από το κεντρικό αυτό θέμα διαμορφώθηκε η πρόταση πως είναι συνταγματικά απαράδεκτο να πλήσσουνται ατομικά δικαιώματα μελών της διοικητικής εξουσίας, που εκτίθενται στον κίνδυνο φυλάκισης, χωρίς θεσμική διασφάλιση τους. Ας σημειωθεί εδώ διευκρινιστικά πως η επίδοση οπισθογραφημένου αντιγράφου διατάγματος ή απόφασης αποτελεί σύμφωνα με τη Δ.42Α θ.1 προϋπόθεση για την τιμωρία παραβάτη. Η οπισθογράφιση κυρώσεων προειδοποιεί το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται και από το οποίο απαιτείται συγκεκριμένη ενέργεια ή αποχή από τέτοια ενέργεια σε χρονικά όρια που καθορίζονται σ' αυτή, για τις συνέπειες παρακοής του. Κατά την επιτακτική διάταξη του θ.2 η επίδοση πρέπει να είναι προσωπική εκτός στην περίπτωση που το δικαστήριο διατάζει διαφορετικά.

Στο σημείο αυτό η πλειοψηφία απεφάνθη ότι η υιοθέτηση της αντίληψης ότι απαιτείται η χρήση του μηχανισμού της παραπάνω δικονομικής διάταξης θα αντιστρατευόταν τις πρόνοιες των άρθρων 146 και 150. Την απέρριψε με το παρακάτω αιτιολογικό:

"It is clear from the wording of R. 18 that the applicability of any order of the Civil Procedure Rules is subject to its compatibility with the provisions of the Constitution and the nature of the jurisdiction conferred thereunder upon the Supreme Constitutional Court. Where the Constitution casts, as in the case of para. 5 of Art. 146, a duty of active compliance, any attempt to curtail this duty or limit its application or efficacy, would run counter to the Constitution. And would, as a result, defeat the intention of the constitutional legislator. Moreover, the provisions of Ord. 42A are hardly compatible with the status and impersonal nature of state organs bound to active compliance with the order of the Court."

Βασικό γνώρισμα του νομικού μας συστήματος είναι ο σεβασμός της νομολογίας, δηλαδή, των προηγούμενων αποφάσεων σε ανάλογες περιπτώσεις. Η αρχή της δεσμευ-

5 τικότητας αποκλείει τη λήψη διαφορετικών αποφάσεων για το ίδιο θέμα. Το γεγονός ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται σε διαφορετικό χρόνο ή αφορούν διαφορετικούς διάδικους είναι χωρίς σημασία. Το υπόβαθρο είναι όμοια κρίση για όμοια περίπτωση. Αυτή η συνέπεια επιτρέπει από τη μια την πρόβλεψη για το περιεχόμενο του δικαίου και από την άλλη ανταποκρίνεται με πληρότητα στην αρχή της ισότητας.

10 Διαπιστώθηκε όμως μια ακαμψία που παρεμποδίζει την ανάπτυξη του δικαίου ή την άρση άδικων λύσεων του παρελθόντος. Έτσι από το 1966 το Δικαστήριο της Βουλής των Λόρδων, σαν το ύπατο αγγλικό δικαστήριο, αναγνώρισε περιθώρια για παραγνώριση ενός προηγούμενου. Η ίδια αντίληψη επικράτησε και εδώ μετά τη *Δημητριάδη*,
 15 ανωτέρω. Ωστόσο η εγκατάλειψη προηγούμενου αποτελεί την εξαίρεση. Είναι βασικός κανόνας ότι η μικρή πλειοψηφία με την οποία λήφθηκε η απόφαση δεν την αποστερεί του κύρους και της δεσμευτικότητας της. *Miliangos v. George Frank Ltd [1975] 3 All E.R. 801, 803*. Αλλά η ουσιαστική αλλαγή αντικειμενικών περιστατικών θα δικαιολογούσε την αναζήτηση νέας λύσης ή ακόμη διαπίστωση πως η προηγούμενη απόφαση είναι κατάδηλα εσφαλμένη.
 20 *Fitzleet Estates Ltd. v. Cherry [1977] 3 All E.R. 996, ως και η αποτροπή αδικίας. O' Brien v. Robinson [1973] 1 All E.R. 583, 593*. Δεν είναι πρόθεσή μου να εξαντλήσω το θέμα. Φτάνει νομίζω η παρατήρηση πως το νομολογιακό προηγούμενο πρέπει πάντοτε να είναι υποταγμένο στο συμφέρον και την ιδέα της δικαιοσύνης.

30 Έχω ξεκινήσει με την επισήμανση του σχετικού νομολογιακού υλικού. Πρέπει να προσθέσω πως ύστερα από παράκληση του δικαστηρίου και οι δύο πλευρές, ιδιαίτερα ο κ. Λουκαΐδης, ανέλυσαν τα ισχύοντα στην Ελλάδα και στη Γαλλία. Παρόλη τη χρησιμότητα της συγκριτικής μελέτης του θέματος, οι θεσμοί των χωρών αυτών δεν μπορούν να έχουν αξιώσεις άμεσης εφαρμογής, γιατί στηρίζονται σε άλλα δεδομένα. Καμιά από τις χώρες αυτές δεν έχει συνταγματική πρόνοια όπως το άρθρο 150. Άλλωστε όπως υπέδειξε η πρωτόδικη απόφαση στην *Κυριάκου*,

"The position in Greece....is therefore of no help as it cannot be applied to cases in Cyprus".

Πρέπει επίσης να παρατηρήσω ότι στο σκεπτικό της ίδιας απόφασης (*Παναγιώτης Κυριάκου & Άλλοι ν. Υπουργού Εσωτερικών (1986) 3 Α.Α.Δ. 300*), που ο κ. Λουκαΐδης μας κάλεσε να στηρίξουμε την απόκλιση από τη χαραγμένη κατεύθυνση της Ολομέλειας, αναγνωρίζεται η ύπαρξη τέτοιας εξουσίας σαν προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης. Ιδού το σχετικό σκεπτικό από τη σύνοψη της υπόθεσης στη σελ. 301:

5

"There should be due compliance with the judgments or orders of all Courts, otherwise the administration of justice cannot be effective. It is a contempt to disobey a judgment or order either to do a specific act within a specified time or to abstain from doing a specific act. In Cyprus provision exists both in the Constitution and in various enactments giving the Courts jurisdiction to punish for contempt. Articles 150 and 162 of the Constitution provide that the Supreme Constitutional Court and the High Court respectively have jurisdiction to punish of contempt of themselves."

10

15

20

Το άρθρο 150 έχει τη δική του αυτοτέλεια και αυτοδυναμία και δεν μπορεί να ερμηνευθεί σε συσχετισμό και υπό την αίρεση του άρθρου 11 (2), όπως είναι η εισήγηση των εφεσειόντων. Ο συνταγματικός νομοθέτης θα πρόσθετε τη ρήτρα "όπως ο νόμος ορίζει" αν ήταν μέσα στις προθέσεις του να το πράξει. Ούτε βρίσκει στήριγμα η άποψη για παραβίαση ατομικών δικαιωμάτων όταν η διοικητική εξουσία οφείλει, όπως και κάθε άλλο όργανο, αρχή ή πρόσωπο, να υπακούσει στη συνταγματική επιταγή του άρθρου 146.5.

25

30

Προς την κατεύθυνση αυτή έγινε επίκληση στην αρχή "κανένα έγκλημα καμιά ποινή χωρίς νόμο" που αποδίδεται με τη λατινική έκφραση "nullum crimen nulla poena sine lege". Κατά τη γνώμη μου στο προκείμενο δεν υφίστανται οι προϋποθέσεις για να λειτουργήσει η αρχή αυτή.

35

5 Ο ίδιος ο υπέρτατος νόμος με το άρθρο 150 εξουσιοδοτεί με σαφή διατύπωση την επιβολή ποινών. Είναι ορθόν, όπως είπε ο κ. Λουκαΐδης, ότι δεν καθορίζει το είδος και μέγεθος της ποινής ή τι συνιστά περιφρόνηση. Πρέπει
 10 όμως να διευκρινιστεί ότι η περιφρόνηση του δικαστηρίου που παίρνει τη μορφή μη συμμόρφωσης προς διάταγμα ή η απόφαση δεν είναι έγκλημα με την αυστηρή έννοια του όρου. Είναι το μέσο με το οποίο η Δικαιοσύνη διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της. Δεν αποσκοπεί στην προστασία της αξιοπρέπειας ή του γοήτρου των μελών της, αλλά υφίσταται χάρη της σωστής εκπλήρωσης της αποστολής της Δικαιοσύνης στα όρια των αρμοδιοτήτων της.

15 Πέραν τούτου το δικαστήριο έχει σύμφυτο εξουσία να επιβάλει το είδος και ποσό της ποινής, που είναι εύλογη για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης περίπτωσης. Οι αρχές αυτές πηγάζουν από το κοινό δίκαιο που, σύμφωνα με το άρθρο 29(1)(γ) του περί Δικαστηρίων Νόμου 14/60, ισχύουν στην Κύπρο, εφόσον δεν αντίκεινται στο σύνταγμα. Τέτοια όμως αντίθεση δεν υπάρχει, διότι η λογικότης
 20 της ποινής αντικατοπτρίζεται στη συνταγματική μας αρχή ότι η ποινή δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη με την κολάσιμη συμπεριφορά. Η αρχή αυτή αποτελεί φραγμό σε τυχόν αυθαίρετη χρήση της εξουσίας που παρέχεται από το άρθρο 150. Αναφορικά με τη φύση της εξουσίας του δικαστηρίου μπορεί να γίνει χρήσιμη αναφορά στους *Borrie and Lowe "Law of Contempt"*, 2η έκδοση, σελ. 3:

30 "As we have said, the power to punish as contempt, conduct that interferes with the course of justice, has largely been developed at common law. Inasmuch as it is not confirmed by statute the contempt power is properly regarded as an inherent power....."

35 Από το Μάρτιο του 1988, που δόθηκε η απόφαση της Ολομέλειας στην *Κυριάκου*, μέχρι σήμερα, δεν υπήρξε μεταβολή αντικειμενικών συνθηκών ή άλλοι σημαντικοί λόγοι που θα έπειθαν για την αναγκαιότητα ανατροπής της. Μια νέα ενατένιση του θέματος θα ξέφευγε απαράδε-

κτα από τα όρια που θέτει η νομολογία για παραγνώριση προηγούμενων αποφάσεων.

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση καταλήγω ότι, ως θέμα αρχής, η παράβαση του καθήκοντος συμμόρφωσης με απόφαση ή διάταγμα που εκδίδεται δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 146.4 μπορεί να αντιμετωπισθεί κάτω από το άρθρο 150 με την επιβολή κυρώσεων περιλαμβανομένης και της επιβολής φυλάκισης στον υπόχρεο να συμμορφωθεί. Η απομάκρυνση από τη θέση αυτή θα οδηγούσε σε οπισθοδρόμηση την απονομή της δικαιοσύνης.

Η καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα οδηγεί στην εξέταση του άλλου ζητήματος, της περιφρόνησης του δικαστηρίου στην κρινόμενη υπόθεση σε συνάρτηση φυσικά με το δικαίωμα ακρόασης των εφεσειόντων. Είναι παραδεκτόν ότι στις 20/11/90 ο Έπαρχος προέβη σε τροποποίηση του μητρώου που τηρεί, σχετικά με τη χρονολογία γέννησης του εφεσίβλητου, σύμφωνα με την ακυρωτική απόφαση. Έχοντας υπόψη κάθε τι σχετικό που ελέγχθη από το Γενικό Εισαγγελέα και τον κ. Λ. Κληρίδη άγομαι στο συμπέρασμα ότι κατά το χρόνο εκείνο υπήρξε συμμόρφωση. Το γεγονός μας επιτρέπει να ασκήσουμε τη διακριτική μας ευχέρεια υπέρ των εφεσειόντων και να ακούσουμε το Γενικό Εισαγγελέα επί της ουσίας.

ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ Δ.: Στην παρούσα έφεση ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας επανέφερε σοβαρό συνταγματικό ζήτημα, το οποίο όμως αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης και τελεσίδικης ετυμηγορίας στην απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Κυριάκου κ.α. ν. του Υπουργού Εσωτερικών (1988) 3 Α.Α.Δ.643*. Τη σύνθεση του Δικαστηρίου αποτελούσαν ο Πρόεδρος του, όπως ήταν τότε, Μ.Τριανταφυλλίδης και οι Δικαστές, Μαλαχτός, Σαββίδης, Πικής και Κούρρης. Με την απόφαση, που εξέδωσε ο δικαστής Πικής, συμφώνησαν ο Πρόεδρος και ο δικαστής Κούρρης. Ο δικαστής Σαββίδης αποφάσισε την κατ' έφεση υπόθεση πάνω σε άλλο νομικό σημείο, στο οποίο θα αναφερθώ στο κατάλληλο στάδιο, και δεν εξέφρασε άποψη πάνω στο κριθέν

5 συνταγματικό ζήτημα, που είναι: η φύση και το αποτέλεσμα ακυρωτικής απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας που του παρέχεται από τις πρόνοιες της παραγράφου 4 του Άρθρου 146 του Συντάγματος και της επιταγής της παραγράφου 5 στο ίδιο άρθρο, που έχει ως ακολούθως:

10 "Η κατά την τετάρτην παράγραφον του παρόντος άρθρου απόφασις δεσμεύει παν δικαστήριον, όργανον ή αρχήν εν τη Δημοκρατία, και τα περί ων πρόκειται όργανα, αρχαί ή πρόσωπα υποχρεούνται εις ενεργόν συμμόρφωσιν προς ταύτην".

15 Το υπό κρίση ζήτημα είναι κατά πόσο άρνηση συμμόρφωσης με απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην αναθεωρητική του δικαιοδοσία, καθιστά υπόλογους τους υπευθύνους για περιφρόνηση του και εξαναγκάζονται από αυτό προς συμμόρφωση με την απόφαση.

20 Άρχισα λέγοντας πως ο Γενικός Εισαγγελέας επανέφερε προς συζήτηση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου το πιο πάνω ζήτημα, γιατί ο Β. Γενικός Εισαγγελέας στην αγόρευση του μας κάλεσε να ανατρέψουμε την απόφαση Κυριάκου στην οποία είχε εγερθεί, συζητηθεί και απαντηθεί, με αποτέλεσμα να σταθεροποιηθεί η νομολογία πάνω στο ζήτημα. Η άποψη του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση Κυριάκου, συνοψίζεται στο πιο κάτω απόσπασμα:

25 "Therefore, as a matter of principle, analysis of the provisions of paras 4 and 5 of Article 146 of the Constitution and authority, para 5 of Article 146 imposes a duty of active compliance, as earlier indicated, for
30 breach of which a person may be committed for contempt under Article 150 of the Constitution."

Σε μετάφραση:

"Επομένως, ως ζήτημα ανάλυσης της αρχής που περιέχεται στις πρόνοιες των παραγράφων 4 και 5 του

Άρθρου 146 του Συντάγματος και της νομολογίας, η παράγραφος 5 του άρθρου 146 επιβάλλει καθήκον ενεργού συμμόρφωσης, όπως πιο πάνω έχει υποδεικτεί, για την παράβαση της οποίας ένα πρόσωπο μπορεί να παραπεμφθεί για περιφρόνηση του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 150 του Συντάγματος"

5

Σημειώνω πάλιν πως στην υπόθεση *Κυριάκου* υιοθετήθηκε η ίδια νομολογιακή αρχή που εκφράστηκε στην ομόφωνη απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου (Τριανταφυλλίδης, Πρ., Χ"Αναστασίου, Α. Λοΐζου, Μαλαχτός, Σαββίδης, Λώρης, Στυλιανίδης, δικαστές) στην υπόθεση *Δημοκρατία ν. Νησιώτου* (1985) 3 Α.Α.Δ. 1335 καθώς επίσης και στην υπόθεση *Ιωαννίδης ν. Δημοκρατίας* (1971) 3 Α.Α.Δ. 8.

10

Έγινε εισήγηση πως η απόφαση *Νησιώτου* δεν θέτει κανόνα δικαίου γιατί τα όσα αναφέρονται σ' αυτή, πάνω στο κρινόμενο ζήτημα, αποτελούν *obiter dicta*. Έχω τελείως διαφορετική άποψη για τους λόγους που ακολουθούν. Είναι γνωστή η αρχή πως παρατηρήσεις που γίνονται από το δικαστήριο σε μια απόφαση του πάνω σε ζητήματα που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ουσιαστικής μελέτης κατά τη διαδικασία, είτε γιατί δεν συζητήθηκαν σε βάθος ως επίδικα θέματα, είτε γιατί δεν θεωρήθηκε αναγκαία η επίλυσή τους για τη λήψη της απόφασης, δεν αποτελούν μέρος της κρισιολογίας της και κατά συνέπεια δεν δημιουργούν νομολογιακό δίκαιο. Κατά την άποψή μου όμως η αρχή αυτή του κοινοδικαίου εφαρμόζεται εφόσο τηρηθούν πρώτα οι αρχές του διοικητικού δικαίου, όταν η διαδικασία αφορά αυτό τον τομέα. Είναι δε σταθερή η νομολογία σ' αυτό το σύστημα δικαίου, πως το διοικητικό δικαστήριο δεν περιορίζεται στην κρίση της υπόθεσης όπως αυτή παρουσιάζεται ενώπιόν του από τους ενδιαφερομένους, αλλά προχωρεί στην πλήρη και σε βάθος εξέταση της απόφασης του διοικητικού οργάνου (δες: Δαγτόγλου: Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Τόμος Γ σελ.48). Μάλιστα, γίνεται αποδεκτό πως το δικαστήριο προχωρεί και πιο πέρα και καθοδηγεί με την απόφασή του τη διοίκηση για να γνωρίζει η τελευταία το δρόμο της νόμιμης διαδικασίας. Έτσι, το ζήτημα κατά

15

20

25

30

35

πόσο η κρισιολογία μιας απόφασης διοικητικού δικαστηρίου δημιουργεί δεσμευτική νομολογία, εξαρτάται απόλυτα από το κείμενο της ίδιας της απόφασης. Αν αυτό δείχνει πως το δικαστήριο σκοπεύει με την ανάλυση που κάμνει και την κρίση που εκφράζει πάνω σε νομικά ζητήματα, πως επιθυμεί να δημιουργήσει κανόνες δικαίου, τότε ό,τι έχει λεχθεί σ' αυτή αποτελεί μέρος της κρισιολογίας της. Η απόφαση στη *Νησιώτου* έχει αυτά τα χαρακτηριστικά. Στην πραγματικότητα το δυναμικό σκεπτικό της επιλύει το υπό συζήτηση θέμα.

Ο Β. Γενικός Εισαγγελέας υποστήριξε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο πρέπει να ανατρέψει την πάγια αυτή νομολογία για τους πιο κάτω λόγους:

(α) Δεν δίδεται από το Άρθρο 150 του Συντάγματος εξουσία στο Ανώτατο Δικαστήριο επιβολής κυρώσεων για τη μη συμμόρφωση με ακυρωτική του απόφαση.

(β) Ανεξάρτητα από την πιο πάνω γενική τοποθέτηση, το Άρθρο 150 του Συντάγματος δεν παρέχει επαρκή δικαιοδοσία επιβολής κυρώσεων για περιφρόνηση του Δικαστηρίου λόγω μη συμμόρφωσης με απόφασή του. Αυτό διαπιστώνεται από την ίδια τη διατύπωσή του, καθώς επίσης και από το γεγονός πως πιθανή αποστέρηση της ελευθερίας του πολίτη, υπόλογου ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε διαδικασία περιφρόνησής του, παραβιάζει τις διατάξεις του Άρθρου 11(2) του Συντάγματος.

Την πρωτόδικη απόφαση στην υπόθεση *Κυριάκου* έδωσε ο δικαστής Α. Λοΐζου, όπως ήταν τότε, και τώρα Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου, (δες (1986)3 Α.Α.Δ. σελ.300). Ο Β. Γενικός Εισαγγελέας υποστήριξε τις εισηγήσεις του υιοθετώντας, όπως ρητά ανέφερε στην αγόρευσή του, το σκεπτικό του πρωτόδικου δικαστή και διαφωνώντας με την κατ' έφεση απόφαση της Ολομέλειας. Από απλή όμως ανάγνωση της απόφασης του Προέδρου Α. Λοΐζου, διαπιστώνεται αβίαστα πως σ' αυτή όχι μόνο δεν υποστηρίζονται οι εισηγήσεις του κ. Λουκαΐδη αλλά αντίθετα ότι δεν αφίσταται ποσώς της ισχύουσας νομολο-

γίας. Ο κ. Λοΐζου στην απόφαση του κάμνει αναφορά στις υποθέσεις *Ιωαννίδης* και *Νησιώτου*, τις οποίες μάλιστα και υιοθετεί, δεχόμενος ότι το Ανώτατο Δικαστήριο στην άσκηση της δικαιοδοσίας του βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος, έχει εξουσία παραπομπής για περιφρόνηση, επιτελούμενη από τη μη συμμόρφωση με απόφαση ή διάταγμά του, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 150 του Συντάγματος.

5

Στη σελίδα 311 της απόφασής του αναφέρονται τα πιο κάτω:

10

"Such jurisdiction to entertain contempt proceedings in a proper case of course is given to the Court by article 150 of the Constitution on the motion of any person interested in the judgment. Relevant is also what was stated by the Full Bench in the case of *the Republic of Cyprus v. Ivi Nisiotou* (1985) 3 C.L.R. 1335 at p.1350:

15

' In our opinion only paragraph 4 of Article 146 of the Constitution provides about the remedies to be granted in a recourse under such Article; and paragraph 5 of Article 146 does not provide for a separate or additional remedy, but can only be invoked and applied in relation to an application for punishment for contempt of Court under Article 150 of the Constitution.'

20

25

And also at p.1351:-

' Under Article 150 of the Constitution the Supreme Constitutional Court has jurisdiction to punish for contempt of itself; and, of course, one form of contempt is non-compliance with its judgments.' "

30

Σε μετάφραση:

"Τέτοια δικαιοδοσία για διαδικασία περιφρονήσεως σε κατάλληλη βεβαίως υπόθεση παρέχεται στο δικαστήριο από το άρθρο 150 του Συντάγματος μετά από αίτηση οποιουδήποτε προσώπου που ενδιαφέρεται στην

35

απόφαση. Και συνεχίζει:

5 "Σχετικά είναι επίσης αυτά που αναφέρονται από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Δημοκρατία ν. Ήβης Νησιώτου* (1985) 3 Α.Α.Δ. 1335 στη σελίδα 1350.

10 ' Κατά τη γνώμη μας μόνο η παράγραφος 4 του άρθρου 146 του Συντάγματος προνοεί για τις θεραπείες που μπορεί να παρασχεθούν δυνάμει αυτού του άρθρου και η παράγραφος 5 του άρθρου 146 δεν προνοεί για ξεχωριστή ή πρόσθετη θεραπεία αλλά δύναται μόνο να επικληθεί και εφαρμοσθεί σε σχέση με αίτηση για τιμωρία για περιφρόνηση του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 150 του Συντάγματος'.

15 Και στη σελίδα 1351:

20 ' Σύμφωνα με το άρθρο 150 του Συντάγματος το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να τιμωρεί για περιφρόνηση του και βεβαίως ένα είδος περιφρόνησης είναι η μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις του' ". (Όλες οι υπογραμμίσεις δικές μου).

25 Η πρωτόδικη απόφαση επομένως του Προέδρου Α. Λοΐζου ακολούθησε τη νομολογία, η οποία και επαναλήφθηκε στην κατ' έφεση απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

30 Ένα άλλο ενδιαφέρον θέμα που επιλαμβάνεται ο πρόεδρος Α. Λοΐζου στην υπόθεση *Κυριάκου*, είναι η διαφορά της φύσης και του ενεργητικού αποτελέσματος της δικαστικής απόφασης των πολιτικών Δικαστηρίων και αυτής του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην άσκηση της αναθεωρητικής του δικαιοδοσίας βάσει του άρθρου 146 του Συντάγματος. Με αυτό το συγκεκριμένο μέρος της απόφασης επιθυμώ να συμφωνήσω.

35 Στο τρίτο και τελευταίο σκέλος της απόφασης συζητείται κατά πόσο ήταν απαραίτητη προϋπόθεση η επίδοση

στον καθ' ου η αίτηση της απόφασης του Δικαστηρίου, προτού προχωρήσει η αίτηση για περιφρόνηση του Δικαστηρίου, διαδικασία η οποία ρητά προβλέπεται από την Διαταγή 42Α των Κανόνων Πολιτικής Δικονομίας. Ο κ. Α. Λοΐζου αποφάσισε το ερώτημα καταφατικά. Είναι δε πάνω σ' αυτό το σημείο που διαφώνησε η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ανέτρεψε την απόφαση, ενώ ο δικαστής Σαββίδης συμφώνησε με τον δικάσαντα πρωτόδικως δικαστή Α. Λοΐζου, και δεν προχώρησε να εκφράσει άποψη πάνω στο συνταγματικό ζήτημα που εγειρόταν στην υπόθεση. Έχω, επομένως, την άποψη ότι η θέση του κ. Λουκαΐδη, που υιοθέτησε την πρωτόδικη απόφαση του Προέδρου Α. Λοΐζου στην υπόθεση Κυριάκου, όχι μόνο δεν υποστηρίζεται αλλά αντίθετα σ' αυτή ακολουθείται με συνέπεια η νομολογία.

Η εισήγηση πως οι πρόνοιες του άρθρου 150 του Συντάγματος είναι ανεπαρκείς και δεν μπορεί να εφαρμοστούν χωρίς κατάλληλη νομοθεσία, γιατί άλλως πως θα είναι αντίθετες με τις διατάξεις του Άρθρου 11(2) του Συντάγματος, είναι κατά τη γνώμη μου ανεδαφική για τους πιο κάτω λόγους. Κάθε άρθρο του Συντάγματος ερμηνεύεται και εφαρμόζεται αυτοτελώς. Δεν μπορεί να προβληθεί επιχείρημα ότι ένα άρθρο του Συντάγματος συγκρούεται με άλλο. Μπορεί να εξεταστούν σε συνδυασμό μεταξύ τους αλλά μόνο για να διευκολυνθεί η ερμηνεία τους, και όχι για να καταργηθεί ολικώς ή μερικώς η εφαρμογή οποιουδήποτε από αυτά.

Το άρθρο 150 έχει ως εξής:

"Το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον κέκτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλη ποινάς ένεκεν περιφρόνησεως του Δικαστηρίου τούτου."

Οι πρόνοιές του είναι σαφείς και δεν επιδέχονται καμιάς ερμηνευτικής αμφισβήτησης. Το γεγονός ότι δεν αναφέρεται το είδος και ύψος της τιμωρίας που μπορεί να επιβληθεί, αυτό δεν αναιρεί ή αφαιρεί τίποτε από τις διατάξεις του. Εξάλλου η εξουσία αυτή δίδεται στο Ανώτατο

Συνταγματικό Δικαστήριο της πολιτείας, και όπως εξηγώ παρακάτω και με το πανομοιότυπο Άρθρο 162 στο Ανώτατο Δικαστήριο, της τελευταίας δηλαδή βαθμίδας στη δικαστική κλίμακα στους ανάλογους τομείς δικαιοδοσίας.

5

Για να υποστηριχτεί η εισήγηση πως το Άρθρο 150 του Συντάγματος δεν παρέχει εξουσία στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο να υποχρεώνει με τη διαδικασία της περιφρόνησης σε συμμόρφωση με τις αποφάσεις του, έγινε σύγκριση των προνοιών του με αυτές του Άρθρου 162 που
10 αφορούν σ' αυτή την εξουσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Υποβλήθηκε δε ότι στο Άρθρο 162 υπάρχουν ρητές διατάξεις, βάσει των οποίων το Ανώτατο Δικαστήριο, και όλα τα άλλα Δικαστήρια της Δημοκρατίας, έχουν εξουσία παραπομπής για παρακοή αποφάσεως ή διατάγματός τους
15 και φυλακίσεως μέχρι συμμορφώσεως, για χρονικό διάστημα όμως που δεν θα υπερβαίνει τους 12 μήνες. Η ίδια αντιδιαστολή έγινε και από τον Πρόεδρο Α. Λοϊζου στην υπόθεση *Κυριάκου*. Με σεβασμό, δεν συμφωνώ ότι υπάρχει τέτοια διαφορά, γιατί η προτεινόμενη ερμηνεία του
20 Άρθρου 162 είναι κατά τη γνώμη μου εσφαλμένη. Προτού εξηγήσω τους λόγους, το παραθέτω αυτούσιο.

"Το Ανώτατον Δικαστήριον κέκτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλη ποινάς ένεκεν περιφρονήσεως του Δικαστηρίου τούτου και παν έτερον δικαστήριον της Δημοκρατίας, περιλαμβανομένων και των κατά το άρθρον
25 160 ιδρυομένων υπό κοινοτικού νόμου τοιούτων, έχει εξουσίαν να διατάσση την φυλάκισιν οιοδήποτε προσώπου μη υπακούοντος εις απόφασιν ή διαταγήν αυτού μέχρι της συμμορφώσεως αυτού προς την απόφασιν ή
30 διαταγήν ταύτην, εν πάση όμως περιπτώσει η φυλάκισις δεν δύναται να υπερβή τους δώδεκα μήνας.

Παρά τας διατάξεις του άρθρου 90 νόμος ή κοινοτικός νόμος, αναλόγως της περιπτώσεως, δύναται να χορηγήση δικαιοδοσίαν επιβολής ποινής δια περιφρόνησιν του δικαστηρίου."

35

Κατά την άποψή μου τα δύο Άρθρα (150 και 162)

είναι πανομοιότυπα στην αναφορά και εφαρμογή τους στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και Ανώτατο Δικαστήριο αντίστοιχα. Η αναφορά στο Άρθρο 162 για το Ανώτατο Δικαστήριο τελειώνει με τις λέξεις "ένεκεν περιφρόνησης του Δικαστηρίου τούτου". Το υπόλοιπον των διατάξεων του αφορά στα άλλα Δικαστήρια της Δημοκρατίας. Η διατύπωση του, φρονώ, πως δεν αφήνει καμιά, αμφιβολία ότι αυτή είναι η ορθή ερμηνεία. Γι' αυτό και 5
 εξάλλου σε ό,τι αφορά το Ανώτατο Δικαστήριο χρησιμοποιείται η φράση "κέκτηται δικαιοδοσίαν", ενώ: "και διαπαν έτερον Δικαστήριον της Δημοκρατίας" υιοθετείται η 10
 φράση: "έχει εξουσίαν." Ο σύνδεσμος "και" χρησιμοποιείται για να προστεθούν τα άλλα Δικαστήρια της Δημοκρατίας, εκτός από το Ανώτατο, τα οποία και καθορίζονται στο Άρθρο. Οι διατάξεις που αναφέρονται στα άλλα Δικαστήρια της Δημοκρατίας στο Άρθρο 162 δεν χρειαζόντουσαν στο Άρθρο 150, για τον απλό λόγο ότι το Ανώτατο 15
 Συνταγματικό Δικαστήριο ήταν τριμελές, συνεδρίαζε με αυτή τη σύνθεση και δεν υπήρχαν κάτω από αυτό άλλα δικαστήρια. Η δικαιοδοσία δε όπως καθορίζεται στα Άρθρα 150 και 162 για τα Άρθρα 150 και 162 για τα αντίστοιχα 20
 Δικαστήρια, το Ανώτατο και Ανώτατο Συνταγματικό, είναι ευρύτερη από αυτή των άλλων Δικαστηρίων που προσδιορίζονται στο Άρθρο 162. Για το Ανώτατο Δικαστήριο και Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο χρησιμοποιείται η φράση "κέκτηται δικαιοδοσίαν να επιβάλλει 25
 ποινάς ένεκεν περιφρόνησεως του Δικαστηρίου τούτου", ενώ για τα άλλα Δικαστήρια της Δημοκρατίας, που καθορίζονται στο Άρθρο 162, η δικαιοδοσία τους περιορίζεται στη φυλάκιση για την μη υπακοή σε απόφαση ή διαταγή των Δικαστηρίων μέχρι συμμορφώσεως του υπολόγου. Γι' 30
 αυτό και γίνεται περαιτέρω πρόνοια στο Άρθρο 162 για τη θέσπιση νόμου, βάσει του οποίου να παρέχεται εξουσία επιβολής ποινής για περιφρόνηση του Δικαστηρίου, προφανώς για όλα τα γνωστά είδη περιφρόνησης Δικαστηρίου για τα οποία τα άλλα δικαστήρια της Δημοκρατίας, 35
 εκτός από το Ανώτατο και Ανώτατο Συνταγματικό, δεν θα είχαν εξουσία χωρίς τέτοια νομοθεσία.

Προβάλλεται λοιπόν το επιχείρημα ότι, εφόσο δεν

5 υπάρχει νομοθεσία που να προβλέπει για το είδος και ύψος της ποινής για περιφρόνηση του Δικαστηρίου το Άρθρο 150 δεν μπορεί να εφαρμοστεί, άλλως πως, το δικαίωμα του πολίτη που διασφαλίζεται στο Άρθρο 11 παραβιάζεται.

10 Όπως έχω ήδη πει τα άρθρα του Συντάγματος ερμηνεύονται και εφαρμόζονται αυτοτελώς και πρόβαλα τη δική μου προσέγγιση αναφορικά με την έλλειψη πρόνοιας στα Άρθρα 150 και 162 για το είδος και ύψος της ποινής που μπορεί να επιβληθεί. Η πιο σοβαρή μου διαφωνία όμως με τη θέση αυτή είναι η επίκληση της πιθανότητας να παραβιαστεί το δικαίωμα του πολίτη κατά τη διάρκεια διαδικασίας που είναι υπόλογος ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αντίθετα έχω την άποψη πως τα δύο άρθρα διασφαλίζουν τον πολίτη στον πιο σοβαρό τομέα των δικαιωμάτων του, της συμμόρφωσης δηλαδή με τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, στην εκτέλεση των οποίων μπορεί να είναι ενδιαφερόμενος.

20 Ο Β. Γενικός Εισαγγελέας, του οποίου η έρευνα και η εναργής τοποθέτηση των απόψεών του, που μαζί με αυτή του δικηγόρου του εφεσίβλητου βοήθησαν πολύ το έργο μας, αναφέρθηκε σε συγγράμματα και μας παρέπεμψε σε θεσμικές διατάξεις, σχετικές με τα κρινόμενα, που ισχύουν στην Ελλάδα και Γαλλία. Και εις μιν την Ελλάδα 25 δα νόμος προβλέπει επιβολή ποινής προστίμου ή φυλάκισης σε πρόσωπο που δεν συμμορφώνεται με τις αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, αλλά δεν υπάρχει διαδικασία εξαναγκασμού συμμόρφωσης με αυτές. Το ίδιο ισχύει και στη Γαλλία, όπου το Συμβούλιο της Επικρατείας προσέφυγε στο σύστημα της ετήσιας δημοσίευσης των αποφάσεών του, που η διοίκηση αγνοεί. Προφανώς σε μια προσπάθεια του Δικαστηρίου αυτού να επιτύχει συμμόρφωση της διοίκησης με τις αποφάσεις του ευαισθητοποιώντας τον πολίτη. Και κάτι άλλο ακόμα. 30 Από τις νομικές αυτές μελέτες καταδεικνύεται ότι στις δύο χώρες αντιμετωπίζεται σοβαρή κρίση από την ενίοτε μη συμμόρφωση των οργάνων της πολιτείας στις αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, και την έλλειψη δικα-

στικής διαδικασίας εξαναγκασμού τους προς συμμόρφωση. Τέτοια κρίση εμείς δεν αντιμετωπίζουμε, γιατί το Σύνταγμα μας προβλέπει για τέτοια διαδικασία, όπως το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας μας έχει αποφασίσει.

5

Πρόσθετα, η δική μου έρευνα, αν προχώρησε προς τις σωστές κατευθύνσεις, καταδεικνύει την εξής σημαντική διαφορά μεταξύ του δικού μας νομικού καθεστώτος και αυτού της Ελλάδας και Γαλλίας. Στις δύο αυτές χώρες η διαδικασία για περιφρόνηση των αποφάσεων των δικαστηρίων με σκοπό τον εξαναγκασμό προς συμμόρφωση με αυτές δεν υπάρχει. Η διαδικασία αυτή είναι ιδιαιτερότητα του Αγγλοσαξωνικού συστήματος. Η γνώμη μου είναι πως δεν είναι τυχαίο που ο συντακτικός νομοθέτης, κατά τον καταρτισμό του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, έκαμε πρόνοια στο Άρθρο 150 για εξουσία του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου επιβολής ποινής για περιφρόνησή του, και στο Άρθρο 162 για το Ανώτατο και τα υπόλοιπα πολιτικά δικαστήρια. Είναι βέβαια αναμφισβήτητα δεκτό πως ένα είδος περιφρόνησης του δικαστηρίου είναι και η μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις του.

10

15

20

Ο Β. Γενικός Εισαγγελέας μας κάλεσε να ανατρέψουμε τη σταθερή και πάγια νομολογία, όπως την παρέθεσα πιο πάνω γιατί, όπως υπέβαλε, είναι έκδηλα εσφαλμένη. Τα κριτήρια βάσει των οποίων το Ανώτατο Δικαστήριο ανατρέπει πάγια νομολογία του έχουν εξεταστεί και αναλυθεί σε έκταση στην υπόθεση *Δημητριάδης ν. Δημοκρατίας* (1977) 3 Α.Α.Δ. 213 και δεν χρειάζεται να ασχοληθώ εγώ παραπέρα. Η άποψη μου είναι πως, για τους λόγους που έχω ήδη εκθέσει, η νομολογία μας πάνω στο θέμα είναι οφθαλμοφανώς ορθή και συνάδουσα με τις πρόνοιες του Συντάγματος. Θα πρόσθετα όμως δύο λόγια ακόμα. Η αρχή της δεσμευτικότητας στις αποφάσεις μας δεν μας επιτρέπει παρέκκλιση από τη σταθερή νομολογία, έστω και αν ένας δικαστής τυγχάνει να έχει διαφορετική γνώμη πάνω στο κρίνομενο ζήτημα. Γιατί αν αυτό επιτρεπόταν να γίνει, τότε η αναγκαιότητα για βεβαιότητα του δικαίου θα επλήττετο ανεπανόρθωτα.

25

30

35

5

Οι περιστάσεις στην υπό κρίση υπόθεση συνηγορούν υπέρ της ασκήσεως από το Γενικό Εισαγγελέα του δικαιώματος να ακουστεί στην έφεσή του, γιατί αποδεικνύουν ότι υπήρξε συμμόρφωση με την υπό κρίση πρωτόδικη απόφαση.

Διαταγή ως ανωτέρω.